

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Anna Jaroňová

Financování politických stran
v České republice

Bakalářská práce

Olomouc 2020

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Financování politických stran v České republice vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce Doc. PhDr. Vlastimilu Fialovi, CSc. za cenné připomínky a rady, kterými přispěl k vypracování této práce.

Obsah

1. Charakteristika politických stran	8
1.1. Hlavní role ve zkoumání politických stran	9
1.2. Právní postavení politických stran a jejich zakotvení v řádu České republiky.	9
1.3. Principy a cíle financování politických stran.....	10
2. Tradice a způsoby financování politických stran	13
2.1. Financování politických stran v České republice	13
3. Státní financování.....	15
3.1. Přímé státní financování	15
3.1.1. Příspěvek na úhradu volebních nákladů.....	15
3.1.2. Příspěvek na činnost.....	18
3.2. Nepřímé financování.....	18
4. Soukromé financování.....	21
4.1. Členské příspěvky a dary	21
4.2. Další příjmy	24
5. Transparentnost a kontrola financování	26
5.1. Vznik Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí	27
6. Skandály a průzkum veřejnosti v otázce veřejného mínění ve vztahu k problematice financování politických stran v ČR.	30
6.1. Etika výzkumu	33
6.2. Průzkum postoje veřejnosti k současnému stavu financování politických stran v České republice.....	33
Závěr	42
Seznam použitých zdrojů:.....	44
Monografie:	44
Odborný časopis:	45
Právní předpisy a jiné dokumenty	45

Internetové zdroje:	45
Abstrakt.....	48
Abstract	48
Klíčová slova:	50
Keywords:.....	50
Seznam příloh	51
Příloha č. 1- dotazník.....	52

Úvod

Česká republika je demokratickým státem, a stejně jako demokracie nemůže fungovat bez politického systému a řádu, tak nemůžou fungovat ani politické strany bez svého financování, které je buď státní, nebo soukromé. Politické strany jsou využívány jako pojítka mezi politickými stranami a státem od 19. století, potlačovány jsou jen v zemích, kde vládne diktatura a podobné režimy.¹ Výběr tématu byl pro autorku této práce zcela jasný, jelikož se zajímá o politické dění v České republice a zároveň ji zajímá financování politického života, konkrétně financování politických stran, které by si i v dnešní době zasloužilo větší zájem jak zákonodárců, tak veřejnosti.

Hlavním cílem této bakalářské práce je analýza postoje veřejnosti k současnému stavu financování politických stran. V teoretické části se autorka práce snaží charakterizovat financování politických stran, jejich role, právní postavení, principy a cíle, tradice a způsoby. V praktické části autorka práce ověřuje a zhodnocuje postoj veřejnosti k současnému stavu financování politických stran v České republice. Z hlediska metodologie autorka využila dotazníkovou metodu na území Moravskoslezského kraje. Současně s tímto výzkumem veřejného mínění jsou zde rozebírány i skandály, které přispěly z větší části na negativní povědomí veřejnosti.

Tématem financování politických stran se u nás poprvé rozsáhleji zabýval Jan Outlý ve své publikaci *Strany a stát, volby a finance: Vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*, kdy ve druhé části této knihy rozebírá problematiku financování politických stran státem. Dalším autorem, který přispěl k této problematice se svými články ve sbornících a v odborných periodikách je Vojtěch Šimíček. Mezi poslední významné autory můžeme zařadit Víta Šimrala, který se svou knižní publikací *Financování českých politických stran* reflektuje financování od roku 1990-2015.

Práce je rozčleněna na část teoretickou a praktickou, celkem má práce šest kapitol. První kapitola se zabývá charakteristikou politických stran a objasňuje problematiku tématu tím, že rozebírá principy, právní postavení a cíle politických stran. Dále popisuje, jaká je hlavní role ve zkoumání politických stran. Druhá kapitola zkoumá tradice a způsoby financování politických stran. Ve třetí kapitole je rozebíráno státní financování přímé i nepřímé, a jak je toto financování členěno. Ve čtvrté kapitole autorka práce charakterizuje soukromé financování, které bývá politickými stranami často zneužíváno. Pátá kapitola se zaměřuje na transparentnost a kontrolu financování a s tím spojený i vznik Úřadu pro dohled nad hospodařením politických

¹ HEYWOOD, A. *Politologie*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 265

stran a politických hnutí. Poslední šestou kapitolu tvoří praktická část, ve které je zkoumán hlavní cíl této práce, prostřednictvím dotazníkového šetření v otázce veřejného mínění o současném stavu financování politických stran. Je třeba si uvědomit, že z jednoho dotazníkového šetření nelze zevšeobecnovat, ale autorka díky použití detailní analýzy veřejného postoje v otázce současného stavu financování politických stran v České republice, získává informace natolik spolehlivé, že se můžou uplatnit pro obecnou teorii. Tyto výsledky, které autorka nabyla díky této dotazníkové analýze jsou hodnotné sami osobě a zevšeobecnění nepotřebují.² Samozřejmě zde nesmí chybět příklady z posledních let, které se týkaly černého financování politických stran. V závěru je shrnuta komparace financování jak soukromého, tak státního a všechny výsledky výzkumu.

² DRULÁK, P. a kol. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. s. 29

Teoretická část

1. Charakteristika politických stran

Česká republika je demokratický stát, je tedy založena na politickém pluralismu, proto se v našem politickém systému vyskytuje mnoho politických stran, které mezi sebou soutěží a působí na základě rovných podmínek a příležitostí. Každá strana má možnost nenásilně převzít politickou moc prostřednictvím vítězství ve volbách. V nedemokratických státech je politická soutěž vyloučena, jelikož lidé si v takovýchto zřízeních přisvojili moc bez ohledu na přání a potřeby svých občanů, jejich názory potlačují násilím.

Politická strana a hnutí vznikají registrací nebo na základě jiných skutečností, které je nahrazují. Politická strana je dobrovolné seskupení osob majících stejné ideové názory, společné cíle a v neposlední řadě jsou orientovány stejným směrem. Politická strana by měla být odrazem zájmů občanů, měla by se snažit o spokojenost lidu a prosazovat společné cíle. Každá strana má své členy, organizační řád a svůj volební program. Ve stanovách, čili organizačních rádech politických stran lze najít základní informace o straně. Členem politické strany může být fyzická osoba starší 18 let, která je občanem České republiky a není členem jiné strany nebo hnutí. Členství vzniká rozhodnutím o přijetí do strany.³

Politickým stranám je možné přisuzovat několik funkcí. Jejich počet a název však není zcela jednoznačný. Ráda bych zde zmínila fakt, že politické strany se především snaží usilovat o výkon vládní moci, kdy se politické strany podílejí na vládní politické moci a vytváří poté vládu.⁴ Jedna z dalších funkcí je funkce zprostředkovatelská, jež je také označovaná jako most mezi vládou a lidem, jakožto i spojení mezi společností a státem a tato vlastně znamená možnost občanů ovlivnit například některá rozhodnutí vlády. Další je funkce mobilizační, ta má za cíl oslovovat občany a pobízet je, aby se podíleli například k účasti ve volbách. Socializační funkce učí své členy jak vystupovat na veřejnosti, jak se chovat a hrát politické role a také diskutovat o politice. Funkce integrační znamená sdružování lidí stejného nebo podobného smýšlení ve straně. Mezi další funkce patří také funkce rekrutivní (náborová), která slouží k výběru politických elit (určuje, kdo bude kandidovat na předních místech kandidátní listiny, to znamená, že tato funkce vyhledává odborníky). V poslední řadě můžeme uvést funkci

³ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

⁴ HEYWOOD, A. *Politologie*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 266

integrativní, která slouží k vytváření programu, který je orientován většinou do všech oblastí společenského života.⁵

1.1. Hlavní role ve zkoumání politických stran

Hlavní roli, ve zkoumání financování politických stran hraje stát. Politické strany se neodmyslitelně řadí k běžnému fungování a chodu demokratického politického systému. Význam tohoto zkoumání je možno objektivně uplatnit jen v demokratickém systému. Mezi prvotní zájmy politických stran dozajista patří prosazování zájmů a cílů svých členů a přívrženců. Mezi druhotnou činností politických stran řadíme snahu o získávání finančních prostředků. Bez finančních prostředků by nemohly politické strany řádně zprostředkovat a vést své volební kampaně a komunikovat s veřejností za pomoci rozhlasu nebo televizního vysílání. Strany mohou být financovány jak ze soukromých zdrojů, tak ze státních příspěvků. Nastavením a regulováním pravidel financování se stát snaží předcházet případům, kdy jsou finanční prostředky poskytovány z nekalých úmyslů. Jde o to, aby prostředky nepocházely z trestné činnosti, aby se politika nestala jen pokračováním korupčních forem podnikání. Česká republika se neřadí mezi výjimky v boji proti výše zmíněnému fenoménu. Kontrolu nad financováním vykonává Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí, který sídlí v Brně.⁶

1.2. Právní postavení politických stran a jejich zakotvení v řádu České republiky

Právní postavení politických stran je určeno souborem právních norem, které upravují činnost politických stran v České republice. Toto právo můžeme chápat v užším a širším pojetí. V užším pojetí se právo zabývá především ústavními normami a dalšími zákony, jež se přímo politických stran dotýkají, v širším pojetí se pak jedná o další navazující normy.⁷

Jedná se o relativně mladý pojem ve srovnání s fungováním politických stran. Únorová Ústavní listina z roku 1920 se o politických stranách nezmiňovala vůbec a právu spolčovacímú podléhalo postavení politických stran. Toto neodlišovalo politické strany od jiných sdružení.

⁵ NOVÁK, M. *Systémy politických stran*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. s. 42.

⁶ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

⁷ RESCHOVÁ, J. a kol. *Demokracie a ústavnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996, s. 154-160.

Až koncem 30. let 20. století, kdy činnosti politických stran začaly zasahovat do ústavy první republiky, byl přijat zákon, podle kterého bylo možné ovlivnit činnost politické strany.⁸

Až po druhé světové válce se začíná objevovat právní úprava v rámci právních řádů demokratických systémů. Dle Šimíčka jsou toho příčinou především dva důvody. Prvním je, že státům dlouhou dobu trvalo, než akceptovaly stav, že politické strany by měly mít své vlastní právní postavení. Druhým důvodem byl fakt, že chtěly, aby politické strany nepodléhaly právní regulaci.⁹ Odvíjelo se tomu tak ze zkušeností s totalitními režimy v první dekádě dvacátého století, kdy absence regulace měla za následek úplný pád demokratického systému. Zde lze uvést i další argument, který říká, že členové zákonodárných sborů, kteří jsou zároveň i členy politických stran, těžko hledali motivaci k tomu omezovat sami sebe.

Od doby, kdy byly politické strany a jejich právní postavení zakotveno do právního řádu, lze sledovat větší důraz, který je kladen na regulaci financování politických stran a uplatňování demokratických principů uvnitř politických stran. Každý stát přistupuje k úpravě této problematiky, kterou je financování politických stran, rozdílně, dle specifik každé země. Systém financování není stejný pro žádnou z demokratických zemí. Jelikož systém financování jako celek není přenosný.¹⁰

Politické strany jsou zakotveny v ústavních zákonech č. 1/1993 Sb., Ústava ČR a č. 2/1993., Listina základních práv a svobod. Toto je jedno z nejdůležitějších právních zakotvení postavení politických stran v našem právním řádu. Ústavní pořádek České republiky se o politických stranách výslovně zmiňuje v čl. 5 a 87 odst. 1/j Ústavy a v článku 20/2,3,4. V Listině základních práv a svobod pak lze nalézt čl. 22. Správným výkladem těchto konkrétních ustanovení je možné získat představu o postavení politických stran, o jejich roli a významu a jejich vztahu ke státu.

Dále jsou politické strany upraveny na zákonné úrovni zákonem č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích a dalšími zákony, které souvisejí s postavením politických stran, jejich právem a povinnostmi.

1.3. Principy a cíle financování politických stran

⁸ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání. Praha: Linde, 2003. s. 367-373.

⁹ RESCHOVÁ, J. a kol. *Demokracie a ústavnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996, s. 154-160.

¹⁰ NASSMACHER, Karl-Heinz. *Introduction: Political Parties, Funding and Democracy*. In: AUSTIN, Reginald, Maja TJERNSTRÖM a Julie BALLINGTON. *Funding of political parties and election campaigns*. Stockholm, Sweden: International IDEA, c2003, xiv, 245 p., ISBN 91-890-9892-7. [cit.15.12. 2019], s. 13. Dostupné na <http://www.idea.int/publications/funding_parties/index.cfm

Na politické subjekty jsou kladeny jasná očekávání, která souvisí s nutností naplnit základní principy, kterými jsou princip rovnosti, svobody, veřejnosti a kontroly. Ve výčtech principů se odborná literatura liší, ale na těchto čtyřech základních principech se shoduje. Lze také uvést princip „vynutitelnosti“, který souvisí se zkušenostmi nabytými v problematice financování stran v České republice.

Principem rovnosti se rozumí fakt, kdy každá politická strana má právo na zajištění stejného přístupu k finančním zdrojům za cílem zabezpečení shodných podmínek pro jejich činnost. Snaží se vyvarovat tomu, aby docházelo k zvýhodňování silnějších kandidátů strany na úkor malých či nových neparlamentních stran ze strany státu. Princip rovnosti je nutno brát ze dvou hledisek. Jako rovnost mezi stranami a také jako rovnost mezi stranami a státem. Stát zde představuje instituci, jež přijímá za úkol zajištění principu rovnosti. Princip svobody se liší oproti principu rovnosti v zásadě, která umožňuje vyniknout rozdílným schopnostem a dovednostem k získání finančních prostředků. Přestože jsou tyto dva principy v rozporu, tak platí většinou současně. Je tomu tak z toho důvodu, aby jeden z těchto dvou principů nezískal absolutní převahu nad tím druhým. Převaha principu rovnosti by pro strany znamenala nemožnost získávání finančních zdrojů vlastním přičiněním. Převaha principu svobody by zase znamenala převahu a výhody pro strany, jež jsou nějaký čas zavedené, nebo těm, které sledují a reprezentují zájmy kapitálově silných skupin. Jedině rovností těchto dvou principů lze zaručit stranám svobodnou politickou soutěž. Mezi další principy patří zásada veřejnosti, sloužící k větší transparentnosti financování politických stran jak ve vztahu ke státu, tak ve vztahu k občanům. Tento princip je naplňován prostřednictvím možnosti nahlédnutí do výročních účetních zpráv politických stran. S tímto principem je úzce spjatý princip kontroly, který spočívá v ověřování pravdivosti a úplnosti informací, jež strany ve svých výročních účetních zprávách uvádějí. Mezi poslední princip je možné zařadit princip vynutitelnosti, který by měl umožňovat státu zasáhnout a případně sankcionovat stranu v případech, kdy strana nedodržuje stanovená zákonná pravidla pro financování. Takovéto financování stran musí být tedy přístupné komukoliv, kdo si o to zažádá.¹¹

Při naplnění všech zmíněných principů dochází k dosažení cílů financování politických stran, které se od politických stran v rámci zastupitelské demokracie očekávají. Prvky, jež povedou ke zkvalitnění demokracie, jsou považovány za základní cíle financování stran. Jedná se především o účast na politické soutěži formou voleb, samozřejmě zde nechybí ani finanční zabezpečení stran mezi volbami. Cílem je také umožnit stoupencům strany

¹¹ OUTLÝ, J. Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran. Olomouc: Periplum, 2003. s. 47.

podpořit sdílené záměry hmotnými prostředky, oproti tomu zde stojí zabraňování střetů zájmů a korupci, což je v dnešní politice velmi složité. Mezi další cíle patří například zamezování nepohodlných vlivů na politické scéně, transparentnost účetnictví politických stran, omezování nákladů reprezentativní demokracie a v neposlední řadě vytváření vztahů mezi stranou a jejími členy.¹²

Klíčovým subjektem pro pluralitní demokratický politický systém jsou politické strany, které plní funkci představitele odlišných zájmů. Cílem politických stran je dosažení těchto zájmů prostřednictvím demokratického ústavního systému, který umožňuje stranám zastoupení například v zastupitelských sborech, především v Parlamentu, ale také v zastupitelstvech obcí a krajů.¹³ Cílem politických stran je také obsadit křesla ve vládě a podílet se na vládní moci. Politické strany jsou v dnešní době nepostradatelné, jelikož zatím neexistuje žádný jiný funkční systém, který by tyto strany dokázal účinně zastoupit. V závěru této kapitoly by autorka práce chtěla zmínit, že je potřeba si uvědomit, že právo není jediným představitelem normativního systému, který by politické strany ovlivňoval. Vedle práva jsou zde i další normy, například normy politické, etické nebo vnitřní řády stran jako jsou stanovy a další předpisy.¹⁴ Z čehož vyplývá, že nedostatky, které se vyskytují v českém systému financování politických stran, nelze vždy řešit normotvorbou.

¹² OUTLÝ, J. Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran. Olomouc: Periplum, 2003. s. 48.

¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. Pl.ÚS 10/03.

¹⁴ RESCHOVÁ, J. a kol. *Demokracie a ústavnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. s. 154-160.

2. Tradice a způsoby financování politických stran

V prvé řadě je potřebné si stanovit pravidla pro financování politických stran, což je nedílnou součástí všech demokraticky orientovaných režimů v daných zemích. Každá země má jinak nastavena pravidla a modely financování, a to v závislosti na její historii, tradicích, ekonomice a mnoha dalších aspektech. Otázka příjmů politických stran se dostává do popředí zájmů jak organizací bojujících proti korupci, tak prostého obyvatelstva, zejména medií. Proto nelze jednoznačně určit, který přístup v otázce řešení financí politických stran je vzorový. Napříč historií byly fondy a příspěvky stran využívány například k zprostředkovávání volebních kampaní nebo také k vydávání vlastních novin. Levicové strany ovšem brzy začaly zaznamenávat problém, kdy jim se zvyšováním nákladů na politické kampaně přestaly stačit členské příspěvky. Zde vyvstává dnešní problém v řešení rovnováhy v rámci soukromého a veřejného financování. Díky stranám, reprezentujícím pracující třídu, se začaly v Evropě uplatňovat moderní techniky financování. Mnohým stranám se v praxi tyto techniky nepodařilo prosadit z důvodu malé přízně svých stoupenců. Tyto strany se staly závislými na podpoře soukromých vlastníků. Postupný vývoj začal být neúnosný a značně ztěžoval stranickou politiku.¹⁵

V posledních letech lze zaznamenat zlepšení podmínek financování pro rovnost stranické soutěže. Výše uvedené principy a cíle financování politických stran se realizují v zásadě dvěma způsoby. Každá země má odlišný stranický a volební systém, stejně jako míru, jakou tyto způsoby uplatňují. V zásadě se jedná o dva způsoby financování politických stran. Jedním z nich je financování politických stran z veřejných rozpočtů (státní financování) a druhým je financování politických stran z jejich vlastních příjmů (soukromé financování). Oba typy jsou financovány přímo i nepřímo.

2.1. Financování politických stran v České republice

V České republice se nachází dva způsoby financování politických stran, jedná se o financování státní a soukromé, které se v obou případech dělí na přímé a nepřímé.¹⁶ V posledních letech prošla zákonná úprava mnoha novelizacemi, zasahoval i Ústavní soud, který změnil či zrušil značnou část předpisů.¹⁷

¹⁵ MALÍŘ, J. a kol. *Politické strany II. díl 1938-2004*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2005, s. 22

¹⁶ OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty voleb a financování politických stran*. 1. vydání. Olomouc: Periplum, 2003, s. 48.

¹⁷ ŠIMÍČEK, V. *Nedostatky právní úpravy financování politických stran a některé návrhy na jejich odstranění*. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1998, roč. 5, č. 2, s. 171-175.

Financování politických stran je v právním řádu České republiky zakotveno těmito zákony: zákonem č. 424/1991 Sb., *o sdružování v politických stranách a politických hnutích*, který stanovuje jaké, jak a jakým způsobem budou moci politické strany získávat finanční prostředky ke svému chodu, například členské příspěvky a příspěvek na činnost. V tomto zákoně jsou také stanoveny sankce, které lze uplatnit za nedodržení či porušení tohoto zákona. Dalším zákonem je zákon č. 247/1995 Sb., *o volbách do Parlamentu České republiky*, který ukládá stranám podmínky, jejichž splnění je nezbytné k získání nároku na příspěvek na úhradu volebních nákladů. Pokud má strana nárok na příspěvek na úhradu volebních nákladů, tak má nárok i na poskytnutí bezplatného vysílacího času v České televizi a v Českém rozhlase. Zákon č. 62/2003 Sb., *o volbách Evropského parlamentu*, upravuje stejně jako zákon č. 247/1995 Sb., *o volbách do Parlamentu České republiky*, za jakých podmínek mohou strany v Evropském parlamentu získat nárok na příspěvek na úhradu volebních nákladů, a stejně tak i bezplatný vysílací čas v České televizi a v Českém rozhlase.

Mezi důležitý zákon patří zákon č. 231/2001 Sb., *o provozování rozhlasového a televizního vysílání*, který zakazuje politickou reklamu v televizních i rozhlasových vysíláních. Dále zde máme zákon č. 90/1995 Sb., *o jednacím řádu Poslanecké sněmovny*, ten upravuje podmínky a nároky pro získávání finančních a nefinančních plnění určitých politických stran.

Na úrovni Poslanecké sněmovny se pak především jedná o *usnesení o pravidlech hospodaření poslaneckých klubů*.

Každá země si musí stanovit svá pravidla pro systém financování politických stran, a od toho se odvíjí, jak jsou politické strany financovány, zda ze státních zdrojů, ze soukromých zdrojů či jsou použity oba dva způsoby financování. Vlivem doby se systém financování politických stran stále modernizoval a v Evropě se postupně začaly projevovat moderní principy financování. V České republice se konkrétně nachází smíšený systém financování politických stran, jelikož strany jsou u nás financovány jak státem, tak ze soukromých zdrojů. Systém financování politických stran je v České republice právně zakotven.

3. Státní financování

Státní financování vzniká až ve druhé polovině 20. století a projevuje se jako princip rovnosti, který vyjadřuje vůli státu přijímat politické strany jako nezbytnou součást demokratického politického systému. Stát tímto financováním zajišťuje politickým stranám volný vstup do politické soutěže a stranám, které nejsou etablované a nemají tím pádem výhodnější postavení. Důvodem vzniku státního financování byl fakt, že stát chtěl omezit závislost politických stran na finančních zdrojích od soukromých subjektů, které mohly tímto ovlivňovat rozhodování a konání politických stran.¹⁸

3.1. Přímé státní financování

Přímé státní financování odkazuje na princip rovnosti, kdy stát považuje politické strany za nedílnou součást demokratického politického systému.

Prvním státem, který jako první historicky zavedl přímé státní financování, byla Kostarika v roce 1954, v Evropě pak byla prvním státem Spolková republika Německo v roce 1959. Dále tento vzor následovaly další evropské země: Rakousko (1963), Francie (1965), Švédsko (1966), Finsko (1967), Dánsko (1969), Norsko (1970), Itálie (1974) a další. Dnes už zná legislativu přímého státního financování více než 60 zemí v Evropě. V České republice bylo zavedeno přímé státní financování v roce 1991. Jsou zde také země, které pojem přímého státního financování vůbec neznají, přičemž mezi takovéto země lze zařadit Irsko, Nizozemsko a další.¹⁹ Přímé státní financování zahrnuje: *příspěvek na úhradu volebních nákladů* (jedná se o jednorázovou státní dotaci, kterou stát vyplácí ve volebním roce stranám, aby jim umožnil účast ve volbách) a *příspěvek na činnost: stálý příspěvek a příspěvek na mandát* (jedná se o finanční částku, která je vyplácena subjektům, splňujícím podmínky stanovené zákonem, v době mezi volbami).²⁰

3.1.1. Příspěvek na úhradu volebních nákladů

¹⁸ OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. Olomouc: Periplum, 2003. s. 51-53.

¹⁹ OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. Olomouc: Periplum, 2003. s. 51-53.

²⁰ OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. Olomouc: Periplum, 2003. s. 56

Příspěvek na úhradu volebních nákladů je základním příspěvkem státu pro politické strany a představuje významný finanční zdroj. Tímto příspěvkem se uplatňuje volný vstup stran do politické soutěže. Toto ustanovení je zakotveno v zákoně č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a v zákoně č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu. Úkolem demokratického státu je zajištění dodržování těchto zásad a principů, stát má totiž nabízet a poskytovat příspěvky na úhradu volebních nákladů tak, aby byl vstup do politické soutěže volný, tedy aby se této soutěže mohl zúčastnit kterýkoliv subjekt, bez ohledu na náklady, které s sebou účast ve volbách nese. Kritéria pro získání tohoto příspěvku jsou dva: účast na volbách a volební úspěšnost.²¹

Účastí na volbách se rozumí fakt, že politická strana musí kandidovat v určitém stanoveném počtu volebních obvodů nebo postavením určitého počtu kandidátů, aby splnila kritérium pro poskytnutí příspěvku na úhradu volebních nákladů.²²

Volební úspěšnost se řadí mezi kritérium, které nám ukládá, že příspěvek na úhradu volebních nákladů by měl být uhrazován jen stranám, mající významnou část voličů. Názory, kolik procent by měla strana získat, aby dosáhla na příspěvek od státu, se liší. Pokud jsou totiž snadno stanovena kritéria pro získání tohoto příspěvku, může se stát, že by jej mohli čerpat osoby, které se ve skutečnosti neúčastí volební soutěže jen proto, aby vyvíjeli politickou činnost, ale účastní se jen za úmyslem čerpat státní peníze (jedná se o tzv. recesistické strany). Benátská komise Rady Evropy v březnu 2001 určila jediné obecné východisko, které slouží pro stanovení konkrétních podmínek. Toto východisko stanovuje, že veřejné financování se „musí vztahovat na každou stranu zastoupenou v parlamentu“. Tento dokument hovoří i o dalších kritériích, které pouze uvádí, že „za účelem zajištění rovnosti příležitostí i ostatním politickým silám může být státní financování rozšířeno také na politické strany a hnutí reprezentující významnou část voličstva, účastní-li se tyto strany voleb“. Země, které používají volební úspěšnost jako své kritérium pro získání státního příspěvku, se potýkají s problémem, jakou nastavit konkrétní hranici. Česká republika není výjimkou. V roce 1999 v České republice byla Ústavním soudem shledána hranice ve výši 3 % odevzdaných hlasů jako protiústavní, s doporučením, že by se mělo jednat o hranici ve výši 1 %. V roce 2002 se poté parlament shodl na hranici 1,5 %.²³

²¹ OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. Olomouc: Periplum, 2003. s. 57-59.

²² OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. Olomouc: Periplum, 2003. s. 57-59.

²³ OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. Olomouc: Periplum, 2003. s. 57-59.

Výše příspěvku na úhradu volebních nákladů

Stanovení výše příspěvku na úhradu volebních nákladů je nezbytnou nutností, jelikož tato výše nemůže být neomezená. Aby zde byla zajištěna rovnost ve volební soutěži, tak některé země stanovují i maximální možné částky, které lze použít na volební kampaň.

Dle § 85 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, lze příspěvek získat pouze za účast strany, hnutí nebo koalice ve volbách do Poslanecké sněmovny. Aby strana mohla získat tento příspěvek, musí získat alespoň 1,5 % platných hlasů. Jedná se o kritérium volební úspěšnosti, které představuje názor, že by měl být příspěvek poskytován jen stranám, které představují významnou část voličů. Pokud tedy strana překročí toto kritérium 1,5 %, má nárok na 100 Kč za každý odevzdaný hlas.²⁴

Dle § 65 zákona č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, je každé politické straně, hnutí nebo koalici, která získá minimálně 1 % z celkového počtu platných hlasů ze státního rozpočtu, uhrazen příspěvek ve výši 30 Kč za každý odevzdaný hlas ve volbách do Evropského parlamentu. V porovnání s příspěvkem voleb do Poslanecké sněmovny je příspěvek, který je spojen s volbami do Evropského parlamentu značně nižší, což je dáno nižší volební účastí.²⁵ Volby do Evropského parlamentu jsou u nás volbami druhého řádu, oproti tomu volby do Poslanecké sněmovny České republiky jsou volbami prvního řádu, na které je kladen větší důraz, a s tím je spojena i vyšší finanční pomoc státu. Volbami do prvního řádu jsou u nás volby do Poslanecké sněmovny, všechny ostatní volby u nás, jako jsou volby do Evropského parlamentu, komunální volby a krajské volby, jsou volbami druhého řádu.

Příspěvek na úhradu volebních nákladů je tedy vyplácen jen pro volby do Poslanecké sněmovny a do Evropského parlamentu. Do Senátu ČR, krajských a obecních zastupitelstev se tento příspěvek nevyplácí. V souvislosti s tímto systémem na vyplácení příspěvků na úhradu volebních nákladů uvádí Lebedová..., „že vzhledem k tomu, že je tento příspěvek nejpodstatnější formou státní podpory pro zajištění rovnosti šancí ve volební soutěži, je zarážející, že je omezena pouze na dva druhy voleb.“²⁶ S touto myšlenkou se autorka práce zcela ztotožňuje, jelikož příležitost na rovnou šanci ve volební soutěži, by měly mít všechny druhy voleb, a nikoliv jen určité volby.

²⁴ aktuální znění: zákon č. 247/ 1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ aktuální znění: zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶ LEBEDOVÁ, E. *Voliči, strany a negativní kampaň: politická komunikace v České republice*. 1.vydání. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 2013. s. 203.

3.1.2. Příspěvek na činnost

Příspěvek na činnost se skládá ze stálého příspěvku a z příspěvku na mandát. Dle Outlého je příspěvek na činnost příspěvkem nadstavbovým, jelikož svobodný a volný vstup do volební soutěže již zajišťuje příspěvek na úhradu volebních nákladů.²⁷ Hlavní funkcí příspěvků na činnost je poskytnout finanční zdroje na běžný chod politické strany. Lze zde dovodit, že zákonodárce činí rozdíl mezi politickými stranami, které dosáhly volebního úspěchu, a to hranicí minimálně 3 % a stranami, jež překročily hranici 5 %, a tím pádem získaly mandát i podíl na výkonu státní moci. Z toho lze odvodit, že stát předpokládá vyšší náklady na činnost strany, která se právě podílí na moci.²⁸

Stálý příspěvek je upraven dle zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích. V § 20 odst. 6 lze nalézt skutečnost, že stálý příspěvek je vázán na volební úspěšnost ve volbách do Poslanecké sněmovny. Kritérium pro získání stálého příspěvku je staveno minimální hranicí 3 % hlasů, se kterým se váže minimální výše stálého příspěvku na rok, který činí 6 000 000 Kč. Za každých dalších 0,1 % získá strana 200 000 Kč, a to až do celkové výše 5 %, z čehož plyne, že strana může ve finále získat od státu až 10 000 000 Kč. Zákon pak dále stanovuje způsob vyplácení stálého příspěvku.²⁹

Příspěvek na mandát je upraven dle stejného zákona jako stálý příspěvek, tj. zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích. Konkrétní úpravu je možno nalézt v § 20 odst. 5 a 7. Nárok na příspěvek na mandát vzniká, pokud je zvolen alespoň jeden poslanec, senátor, člen zastupitelstva kraje nebo člen zastupitelstva hlavního města Prahy, a to na kandidátní listině strany, hnutí nebo koalice. Příspěvek na mandát poslance či senátora činí 900 000 Kč. Příspěvek na mandát člena zastupitelstva nebo člena zastupitelstva hlavního města Prahy činí 250 000 Kč.³⁰

3.2. Nepřímé financování

Nepřímé financování představuje také způsob financování politických stran, ale oproti přímému státnímu financování nepředstavuje tak značný objem financí, ale i přesto se nejedná o zanedbatelnou částku.

²⁷ OUTLÝ, J., *Financování politických stran státem*, Poznámky k českému modelu. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Fac. Philosophica. Politologica 1, (2003), Dostupné na <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Politologica1/Politologica8.pdf> [cit. 14. 12. 2019], s. 117

²⁸ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

²⁹ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

³⁰ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

Nepřímou financování tohoto druhu veřejného financování lze spatřovat v tom, že se nejedná o poskytnutí financí, ale o poskytnutí bezplatných služeb, za které by jinak politická strana musela zaplatit sama. Dále je nepřímou financování spatřována v nemožnosti přesně určit, zda subjekt, kterému je finanční plnění poskytnuto, vykonává svou činnost a funkci ve prospěch státu nebo politické strany či hnutí.³¹

Nepřímé financování je těžko vyčíslitelné i přesto, že veškeré jeho formy jsou upraveny v zákoně. Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny v § 78 stanoví, že se poslaneckým klubům poskytuje příspěvek z rozpočtu Sněmovny, a to v závislosti na počtu poslanců, kteří jsou členy jednotlivých klubů. Konkrétní výši tohoto příspěvku a další pravidla navrhne organizační výbor a schvaluje jej Poslanecká sněmovna usnesením. Výše příspěvku se u poslaneckých klubů nevládních stran násobí koeficientem 1,3. Smyslem tohoto ustanovení je korigovat výhody, které jsou výsadou pouze vládních poslanců. Usnesení Sněmovny konkretizuje, k čemu jsou tyto prostředky určeny. Kromě této konkrétní finanční částky § 78 dále stanoví, že poslanecké kluby jsou oprávněny používat ke své činnosti místnosti v prostorách sněmovny včetně potřebných technických prostředků.

Mezi další typické projevy nepřímého státního financování je možné uvést bezplatné poskytování vysílacího času ve veřejnoprávních médiích (Česká televize a Český rozhlas), jež strany využívají k předvolební prezentaci. Tento projev je upraven v zákonu č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a v zákonu č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu. Oba tyto zákony shodně poskytují garanci bezplatného vysílacího času ve veřejnoprávních médiích, v celkovém rozsahu 14 hodin, v období od 16. dne do 48 hodin před začátkem voleb každé kandidující politické straně nebo koalici. Otázka, která strana bude na řadě, je řešena losováním, přičemž určený čas je rozdělen mezi strany rovnoměrně. Dle zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, je zde zakázáno využívání vysílacího času pro politickou reklamu.

Mezi další formy nepřímého financování je možné zařadit provoz poslanecké kanceláře, náhradu cestovního a stravného, využití služebního auta, mobilního zařízení nebo samotná práce poslance v rámci své politické strany. Strany tedy mohou čerpat i z těchto nepřímých forem státního financování, které by si jinak museli hradit ze svých vlastních nákladů. Tyto formy jsou zakotveny v zákonu č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených

³¹ *Transparentní procesy v politickém rozhodování: sborník textů k problému korupce politických stran* [online]. Transparency.cz [cit. 31. ledna 2019], Dostupné na <<https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/transparentni-procesy-politickem-rozhodovani-sbornik-textu-k/>> . s. 103

s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

Státní financování představuje příliš velkou finanční podporu pro strany a hnutí, kdy strany ztrácí motivaci k získávání příspěvků od členů a dalších dárců. To má za následek fakt, že strany bývají často odtrženy od společnosti. I nadále zde přetrvávají značné rozdíly mezi financováním menších a větších politických stran i přes veškerou snahu, která byla učiněna. Řešením však není značně omezit přísun státních příspěvků, jelikož to by zase mohlo vést k výskytu různých oligarchů, kteří by straně přispívali za účelem řídit stranu, popřípadě by si mohli založit stranu vlastní. Domnívat se, že politické strany by se obrátily pro finanční pomoc k občanské společnosti, je nepravděpodobné. Řešením je změna financování, která by jistě vedla i ke změně a zlepšení fungování politických stran, což by následně vedlo i ke zlepšení celého politického systému.³²

32 ŠIMÍČEK, V. *Financování politického života*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 135-137.

4. Soukromé financování

Soukromé financování se řadí mezi nejstarší formy financování politických stran a až do poloviny 20. století se řadilo mezi jedinou formu financování.

Základním principem soukromého financování je princip svobody, který se uplatňuje v zohledňování individuálních schopností politické strany v získávání prostředků pro její chod a pro účast v politické soutěži. Tento princip musí být uplatňován v souvislosti s platnou právní legislativou, jež upravuje financování politických stran. Soukromé financování se stejně jako státní financování dělí na přímé a nepřímé. Typickými formami přímého soukromého financování jsou příjmy z členských příspěvků, dary a dědictví a vlastní podnikatelská činnost. Mezi formy nepřímého soukromého financování patří různá nefinanční plnění, jimiž jsou poskytování služeb a jiných služeb plněných pod cenou nebo skrytá reklama. Obecně nepřímé soukromé financování patří mezi nejvíce neprůhledné formy financování, kde se mohou vyskytovat zárodky korupce. V závislosti na těchto faktech podléhá soukromé financování stále větší právní regulaci, protože je zde oprávněná obava z přílišné závislosti stran na silných podnikatelských a soukromých subjektech. Dalším důvodem je i fakt, že zde vzniká veliký prostor pro vznik nežádoucích vazeb mezi stranami a soukromými subjekty, mimo jiné i privatizace veřejné moci, což jsou jevy, které přímo ohrožují důvěryhodnost a funkci politických stran jako formu zastupitelské demokracie.

4.1. Členské příspěvky a dary

Členské příspěvky jsou nedílnou součástí k získávání financí a řadí se také k historicky k prvním způsobům financování politických stran, kdy masové strany tento způsob využívaly nejčastěji.³³ Představují ideální financování stran. Jak se příspěvky vybírají a určování jejich výše si každá země stanoví podle svých vnitřních politických stanov a pravidel. Každá strana si stanoví, jakým způsobem a v jakém termínu budou členské příspěvky vybírány, obecně zde platí, že členské příspěvky jsou nastaveny na nízkou úroveň.³⁴

V posledních letech míra členských příspěvků značně klesá, je to ovlivněno zejména počtem členů strany a jejich ochotou podílet se na jejím financování. Dále pak politickou

³³ŠIMÍČEK, V. a kol. *Financování politických stran v České republice*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998. s. 10-22.

³⁴ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

kulturou, jež je v poslední době poměrně nízká a trendem spoléhání se na státní financování. Nicméně role členských příspěvků je historicky zakotvena v každé straně.³⁵

Asi nejvíce zmiňovanou část soukromého financování tvoří dary, které nesou významný podíl na financování strany. Problém však nastává v otázce darů, které mohou darovat jak právnické, tak fyzické osoby. Darování větší částky od právnických osob může vést k neblaze proslulé korupci či lobbismu. V případě, kdy je strana odkázána jen na dary, se může stát, že se stane nástrojem k dosažení cílů svých sponzorů. Strany se začínají zaměřovat na zájmy svých sponzorů, nikoliv voličů a stoupenců. Málokdo je schopný uvěřit tomu, že daná osoba věnuje větší finanční obnos nezištně, bez jakýchkoliv postranních úmyslů, nicméně tento postup darování je plně zákonný. Je nutné ovšem poznamenat, že členové politických stran jsou de facto nuceni hledat dary a sponzory, jelikož v praxi to vypadá tak, že kdo pro stranu získá větší obnos financí, tak se vyšplhá výše v žebříčku strany. Funguje to tak, že strany za získané prostředky posouvají své zastupitele výše na kandidátní listině, až se ten, který pro stranu získává více financí může stát šéfem na kandidátní listině. Není se čemu tedy divit, že členové se předhánějí v tom, kdo pro stranu získá více, a za jakých podmínek se tak děje, mnozí členové stran neřeší, naštěstí zde existují kontrolní orgány, které na tyto situace mají dohlížet. Strany tímto přijímáním darů od sponzorů donutily stát k omezování přijímání darů od různých jednotlivců.

Dle zákona 424/1991 Sb., o politických stranách nesmějí české politické strany přijímat dary od:

- „*státu, nestanoví-li zákon jinak*
- *příspěvkových organizací*
- *obcí, městských částí, městských obvodů a kraje*
- *státního podniku a právnické osoby s majetkovou účastí státu nebo státního podniku, jakož i od osoby, na jejímž řízení a kontrole se podílí stát; to neplatí, nedosahuje-li majetková účast státu nebo státního podniku 10 %*
- *od právnické osoby s majetkovou účastí kraje, obce, městské části nebo městského obvodu; to neplatí, nedosahuje-li majetková účast 10 %*
- *od obecně prospěšné společnosti, politického institutu a ústavu,*
- *z majetku svěřenského fondu*

³⁵ VAN BIEZEN, Ingrid a Peter MAIR. *Party membership in twenty European democracies, 1980 - 2000*. [online]. Dostupné z: <http://www.olemiss.edu/courses/pol628/mairbiezen01.pdf> [cit. 31. ledna 2019]

- *od jiné právnické osoby, stanoví-li tak jiný právní předpis*
- *od zahraniční právnické osoby s výjimkou politické strany a fundace zřízené k veřejně prospěšné činnosti*
- *od fyzické osoby, která není státním občanem České republiky; to neplatí, jedná-li se o osobu, která má právo volit na území České republiky do Evropského parlamentu.*³⁶

Zákon stanovuje maximální výši daru za rok, která činí 3 000 000 Kč, která byla přijata od jedné a téže osoby. Pokud dar překročí částku 3 000 000 Kč, strana a hnutí tento dar nesmí přijmout. Pokud bude dárcem členem strany, tak se považuje za maximální výši takto poskytnutého příspěvku částka 50 000 Kč za rok (i v případě členských příspěvků převyšujících tuto částku). Dar nebo jiné bezúplatné plnění, jehož výše nebo obvyklá cena přesahuje částku 1000 Kč, může strana nebo hnutí přijmout pouze na základě písemné smlouvy. Pokud strany a hnutí získají dar nebo jiné bezúplatné plnění v rozporu se zákonem č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích, jsou povinni vrátit tento dar dárci. Musí takto učinit nejpozději do prvního dubna roku následujícího po roce, ve kterém jej obdržely. Není-li vrácení možné, odvedou v téže lhůtě peněžní částku odpovídající peněžitému daru nebo jinému bezúplatnému plnění nebo obvyklé ceně věcného daru nebo jiného bezúplatného plnění do státního rozpočtu. Jedná-li se o peněžitý dar nebo jiné bezúplatné plnění, jsou strany a hnutí povinny vrátit jej včetně jeho úrokového zhodnocení ve výši diskontní sazby České národní banky platné ke dni vrácení. Každý dárcem musí být identifikován. Sankce jsou stanoveny pro případ, že by nabytí daru neproběhlo v souladu se zákonem. Nastane-li taková situace je zavedena povinnost dar vrátit v zákonné lhůtě, a to včetně úrokového zhodnocení. Pokud to není možné, je stanovena povinnost odvést dar do státního rozpočtu. Nenaplnění ani tohoto postupu je sankcionováno pokutou ve výši dvojnásobku hodnoty daru.³⁷

Je zde nutnost odlišovat od sebe dary fyzických osob a sponzorské dary od právnických osob. Ve většině zemí je již sponzorství politických stran regulováno. Zpravidla bývá upravena výše darů a možný okruh subjektů, které tyto sponzorské dary mohou poskytovat. V určitých zemích, se nemůže stát právnická osoba možným sponzorem politické strany, funguje to tak například v Polsku.³⁸

³⁶ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

³⁷ aktuální znění: zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

³⁸ NASSMACHER, Karl-Heinz. 2003b. Monitoring, Control and Enforcement of Political Finance Regulation. In: Funding of Political Parties and Election Campaigns. Eds. Austin, Reginald a Tjernström, Maja. Stockholm: International IDEA [online]. [citováno 1. února 2020]. Dostupné z: http://www.idea.int/publications/funding_parties/funding_of_pp.pdf.

Pokud se jedná o sponzorské dary, získané od právnických osob se silným kapitálem, pak se strany mohou stát závislé na darech těchto politických stran a jejich politika je často vedena v zájmech sponzora, nikoliv občanů, kteří do této strany vkládali své vize. Je zde velký výskyt korupce. Sponzor také může darovat příspěvky vícero stranám, u nichž je předpoklad, že po volbách vytvoří koalici. Tato situace se odehrála např. v roce 2010 při volbách do Poslanecké sněmovny České republiky, kdy Zdeněk Bakala daroval třem politickým stranám finanční dar ve výši 28 milionů Kč, a strany po volbách utvořily koalici.³⁹

4.2. Další příjmy

Příjmy pro financování politické strany lze získat i z dalších činností politické strany, mezi tyto činnosti se řadí příjmy z vlastní obchodní činnosti. I zde se uplatňuje princip svobody, který má naplňovat předpoklady ke konkurenčnímu snažení mezi stranami.⁴⁰

Dle zákona se mohou zařadit do těchto příjmů příjmy z pronájmu a prodeje movitého či nemovitého majetku, úroky z vkladů a příjmy z účasti na podnikání jiné právnické osoby, příjmy z půjček a úvěrů (strany tyto příjmy využívají na přečkání těžkých finančních období nebo při čekání na státní příspěvky). Strana může využít dále fundraisingových akcí, mezi které se řadí tomboly, sportovní, kulturní či vzdělávací akce.

Podnikatelská činnost, stejně jako dary, podléhá daňové regulaci. Politická strana může založit i družstvo či obchodní společnost, která se bude věnovat provozování vydavatelství, nakladatelství, tiskáren, rozhlasového nebo televizního vysílání. Dále se může věnovat publikační a propagační činnost, pořádání kulturních, společenských, sportovních, rekreačních, vzdělávacích a politických akcí nebo výrobě a prodeji předmětů, propagujících program a činnost příslušné strany a hnutí.⁴¹

Mezi poslední příjmy strany patří stranické daně, což jsou daně, které odvádí ti politici, jež díky straně vykonávají určitou vysoce postavenou státní funkci. V tomto

³⁹ PROCHÁZKOVÁ, M. *Bakala daroval před volbami pravici přes 28 milionů, ČSSD se zlobí* [online] Idnes.cz, 2. června 2010 [cit. 20. prosince 2019]. Dostupné na <https://zpravy.idnes.cz/bakala-daroval-pred-volbami-pravici-pres-28-milionu-cssd-se-zlobi-pw1-/domaci.aspx?c=A100602_172122_domaci_cem>.

⁴⁰ KRNÁČOVÁ, A. 2006. *Financování politických stran v ČR*. In: *Transparentní procesy v politickém rozhodování*. Sborník textů k problému korupce politických představitelů. 56 Kolektiv autorů Transparency International – Česká republika [online]. [citováno 8. dubna 2019]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/doc/tppr_sbornik_studii.pdf>

⁴¹ Aktuální znění: Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

případě musí politik odvádět do stranické kasy určité procento ze svého příjmu z té funkce, které se stranická daň týká. Jedná se především o poslance nebo starosty.^{42,43}

Soukromé financování stále patří i v dnešní době k jedním z nejhůře kontrolovatelných příjmů v systému financování politických stran. Samozřejmě je nezbytné pro zachování principu svobody, které se uplatňuje v získávání prostředků a pro účast v politické soutěži. Mezi nejrizikovější příjem politických stran by autorka práce zařadila dary, které mohou sloužit jako nástroj pro dosažení cílů různých „nezištných“ sponzorů. Naštěstí stát již zde právně upravil podmínky pro přijetí daru, od koho smí strany přijmout a v jaké výši, ale to samozřejmě stále nebrání k uzavírání pochybných dohod mezi stranami a investory.

⁴² ŠIMÍČEK, V. Vybrané otázky financování politických stran v ČR. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1997, roč. 4, č. 2, s. 160-168.

⁴³ KUBÁČEK, J. *Slovník politického managementu a volebního marketingu*. 1. vydání. Praha: Grada, 2012. s. 49.

5. Transparentnost a kontrola financování

Dne 1. 1. 2017 vstoupila v účinnost velká novela několika základních zákonů, které upravují fungování stran a hnutí. Tento čin byl výsledkem několikaleté snahy o zvýšení transparentnosti hospodaření politických stran a hnutí. Největších úprav se dočkal zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Tato novela zákona upravuje především způsob, jakým jsou politické strany a hnutí financovány. Za zmínku také stojí novela zákonů, které upravují průběh jednotlivých voleb v České republice.

Mezi velké změny, jež s sebou novela přináší, patří především stanovení maximálních finančních limitů pro financování chodu strany a také pro volební kampaně, větší regulace příjmů politických stran a hnutí a povinné zřizování transparentních účtů. Vznikl nově také Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, který má za úkol dohlížet na to, zda strany a hnutí plní své povinnosti.⁴⁴

Stanovením limitů pro výdaje na volební kampaň a výdaji na volební kampaň se rozumí součet všech peněžních prostředků nebo jiných plnění ocenitelných v penězích, které kandidující subjekt vynaloží na úhradu nákladů volební kampaně. Volební kampaní se pak rozumí jakákoliv propagace kandidujícího subjektu nebo volební agitace ve prospěch kandidujícího subjektu, zejména veřejné oznámení určené na jeho podporu anebo sloužící v jeho prospěch, včetně jakýchkoliv doprovodných akcí, za které se poskytne nebo obvykle poskytuje úplata. Za volební kampaň se považuje i sdělení v neprospěch jiného kandidujícího subjektu. Stanovení maximálních částek, které strany mohou vynaložit na kampaň, mají především zajistit, aby velké strany nebyly ve výhodě oproti menším stranám, jež nemají možnost použít tak vysokou finanční částku na tyto náklady. Mezi další důvody lze zahrnout i fakt, že stát nechce, aby se kvůli kampaním politické strany zbytečně zadlužovaly. Výše stanovených finančních limitů se liší v závislosti na daných volbách. Pro volby do Parlamentu České republiky jsou stanoveny dva limity. Jeden z těchto limitů je limit pro Poslaneckou sněmovnu, který říká, že strany nebo hnutí mohou utratit nejvýše 90 milionů Kč za kampaň, oproti tomu u voleb do Senátu je tato částka poměrně nižší, a to pouhé 2 miliony Kč na jednoho kandidáta, ovšem v případě, že kandidát postoupí do druhého kola, je možné použít další 2,5 milionů Kč. Kandidát, který se účastí voleb do zastupitelstva kraje, může použít finanční

⁴⁴ *Financování politických stran* [online]. FrankBold.org, 18. července 2018 [cit. 15. prosince 2019]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/hospodareni-s-verejnymi-prostredky/rada/financovani-politicky-str>>

prostředky v maximální výši 7 milionů Kč. Pro volby do Evropského parlamentu a prezidentské volby je zákonem stanovený limit 50 milionů Kč. Pokud se kandidát v prezidentských volbách zúčastní jen prvního kola voleb, činí maximální finanční výše 40 milionů Kč, pokud se zúčastní následně i druhého kola, pak je to 50 milionů Kč. Toto stanovení limitů pro výdaje na volební kampaň není zavedeno u všech voleb konaných v České republice, volby do zastupitelstva obcí a volby do Magistrátu hlavního města Prahy zůstávají i nadále neomezeny.⁴⁵

Transparentní volební účty jsou kandidující subjekty povinny zřídit do 5 dnů od vyhlášení voleb. Tyto volební účty musí být vedeny bezplatně a nepřetržitě zajišťovat přístup třetích osob k nahlédnutí do přehledu platebních transakcí na tomto účtu. Finance, které jsou uloženy na volebním účtu lze využít jen pro financování volební kampaň. Jakýkoliv výběr hotovosti a následně jeho užití na zaplacení volebních kampaní se vždy musí zaznamenat v účetnictví.⁴⁶

Transparentní účet strany nebo hnutí má povinnost zřídit jakákoliv strana nebo hnutí. Tento účet slouží k tomu, aby na něm strana vykazovala příspěvky ze státního rozpočtu (státní financování) a příjmů z darů a jiných bezúplatných plněních (soukromé financování). Rozdíl mezi transparentním účtem a transparentním volebním účtem je především v tom, že volební účet je zřizován pouze na období konání volební kampaň a musí vykazovat jak příjmy, tak výdaje spojené s volební kampaní. Oproti tomu transparentní účet je zřízen trvale a jsou na něm vedeny pouze příjmy, které nejsou omezeny ve způsobu jejich využití.⁴⁷

5.1. Vznik Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí

Díky novele zákona o sdružování v politických stranách a hnutích byl zřízen nový ústřední úřad, jehož hlavním úkolem je dohlížet na hospodaření stran a hnutí. Tento úřad sídlí v Brně. Je tvořen předsedou, který byl do svého funkčního období stanoven prezidentem Milošem Zemanem na šest let. Nynějším předsedou úřadu je Vojtěch Weis. Dále se tento úřad

⁴⁵ *Financování politických stran* [online]. FrankBold.org, 18. července 2018 [cit. 15. prosince 2019]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/hospodareni-s-verejnymi-prostredky/rada/financovani-politickych-str>>

⁴⁶ *Financování politických stran* [online]. FrankBold.org, 18. července 2018 [cit. 15. prosince 2019]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/hospodareni-s-verejnymi-prostredky/rada/financovani-politickych-str>>

⁴⁷ *Financování politických stran* [online]. FrankBold.org, 18. července 2018 [cit. 15. prosince 2019]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/hospodareni-s-verejnymi-prostredky/rada/financovani-politickych-str>>

skládá ze čtyř členů a dalších zaměstnanců. Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí se zabývá několika činnostmi, které jsou úřadu svěřeny. Jedná se o přezkoumání výročních finančních zpráv předkládaných stranami a hnutími každoročně k prvnímu dubnu následujícího roku. Vyskytuje se zde i vlastní kontrola hospodaření stran a hnutí, přičemž tyto politické subjekty musí při kontrole poskytnout potřebnou součinnost. Volební kampaně a jejich financování také podléhá kontrole úřadu. Patří mezi hlavní orgány, které tuto kontrolu nad volebními kampaněmi uplatňují. Mezi další činnosti patří například registrace třetích osob, které mají v úmyslu účastnit se volební kampaně. Úřadu byla také svěřena pravomoc vést správní řízení o přestupcích na úseku hospodaření politických subjektů. Přestupkem se rozumí například to, kdy kandidující subjekty nezřídí volební účet, i když je jim to uloženo zákonem nebo vloží finanční prostředky na volební účet v rozporu se zákonem. Výdaje na volební kampaň také nesmí přesáhnout stanovený limit, v tomto případě je na to také nahlíženo jako na přestupek. Úřad může uložit za takto spáchané přestupky pokutu dle závažnosti přestupku. Pokuta se pohybuje od 10 000 Kč až do výše 500 000 Kč. Pokud subjekt překročí finanční limit na volební kampaň, může mu úřad uložit pokutu až do výše jednoho a půl násobku částky, o kterou byl tento limit subjektem překročen.⁴⁸

Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí rozdal v roce 2019 pokuty za více než milion a půl korun politickým stranám a hnutím. Kontroloři zjistili, že skoro sto stran pochybilo ve zveřejňování povinných údajů za rok 2018, kdy se jednalo konkrétně o pochybení ve zveřejňování výročních zpráv a transparentních účtů. Výroční zprávy a transparentní účty patří ke dvěma stěžejním zdrojům, kdy si občané utvářejí obraz o tom, jak politické strany fungují. Ačkoliv jsou strany neustále upozorňovány ze strany Úřadu na splnění těchto dvou povinností, tak za rok 2018 Úřad rozdal pokuty ve výši více než milionu a půl, kdy nejvyšší pokuta, která byla straně udělena přesáhla částku 35 tisíc (nejvyšší možná částka udělení pokuty je 200 000 Kč. Strany, které neplní povinnost zveřejňování výročních zpráv a transparentních účtů, se mohou obávat v nejhorším případě i toho, že můžou být rozpuštěny.⁴⁹

I přes novelizaci některých zákonů, které měly vést ke zlepšení stavu transparentnosti a kontrolovatelnosti stran, zde stále není dostatečná a funkční právní úprava. Samozřejmě se různé novely a změny zasloužily o zlepšení stavu financování politických stran v České

⁴⁸ *Financování politických stran* [online]. FrankBold.org, 18. července 2018 [cit. 15. prosince 2019]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/hospodareni-s-verejnymi-prostredky/rada/financovani-politicky-str>>.

⁴⁹ Tomášek, V . *Pokuty za více než milion a půl. Sto stran pochybilo ve zveřejňování povinných údajů, zjistili kontroloři* [online]. Irozhlas.cz, 4. září 2019 [cit. 15. prosince 2019]. Dostupné na https://www.irozhlas.cz/zpravodumov/urad-pro-dohled-nad-hospodarenim-politicky-stran_1909041101_dok

republice. Zde hovoříme například o stanovení limitů pro volební kampaně, vytvoření transparentních volebních účtů a účtů politických stran a větší transparentnost příjmů politických stran a jejich omezení. Jako nejvyšší přínos autorka práce hodnotí vznik Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, který konečně nahradil předchozí systém, kdy si kontrolu svého účetnictví strany prováděli sami v Kontrolním výboru Poslanecké sněmovny.⁵⁰

⁵⁰ ŠIMRAL, V. *Financování českých politických stran*. 1. vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. s. 70-71

Praktická část

6. Skandály a průzkum veřejnosti v otázce veřejného mínění ve vztahu k problematice financování politických stran v ČR.

Skandály, které přispěly k narůstající nedůvěře veřejnosti, také napomohly k přijetí nových právních úprav pro kontrolu financování politických stran a volebních kampaní. Nedůvěra veřejnosti v politické strany a politiku se bohužel značně nezměnila ani se zřízením nového úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí. Skandály především souvisí s financováním politických subjektů ze soukromých zdrojů, protože tato část stále není tak zcela transparentní, jak se může zdát. I přesto, že většina skandálů je spojena s devadesátými lety 20. století, je potřeba si některé z nich zmínit, jelikož se týkají stran, které jsou stále v Poslanecké sněmovně.⁵¹

„*Neexistující dárci*“ byla první významná kauza, která se objevila na politické scéně díky politické straně ODS. V této kauze šlo o to, že v roce 1995 vláda během privatizace schválila společnosti Moravia Steel většinový podíl v Třineckých železárnách.⁵² V témže roce, jen o měsíc později, ODS přijala finanční příspěvek ve výši 7,5 milionů Kč od Lajose Bácsiho z Maďarska a Radjiva M. Sinha z Mauricia. První z dárců, jak se později ukázalo, byl již několik let po smrti a druhý dárcce neměl údajně s poskytnutým darem nic společného.⁵³ Až po roce pátrání po skutečném dárci finančního příspěvku ODS se zjistilo, že za tímto darem stojí Milan Šrejber, který v době, kdy byl vlastníkem společnosti Moravia Steel, dostal od státu dotaci na sanaci ekologických škod.⁵⁴ Tehdejší místopředseda ODS Libor Novák převzal zodpovědnost za tyto dva fiktivní dárcce. Novák byl obžalován z krácení daní, ale v konečném důsledku byl tohoto obvinění zbaven v roce 2000.⁵⁵

⁵¹ ŠIMRAL, V. *Financování českých politických stran*. 1. vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. s. 37.

⁵² MACHÁČEK, J, KONTRA, M., NĚMEČEK, T. *Černý účet ODS* [online]. Respekt.cz, 1. prosince 1997 [cit. 13. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.respekt.cz/tydenik/1997/49/cerny-ucet-ods>>.

⁵³ ŠIMRAL, V. *Financování českých politických stran*. 1. vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 34.

⁵⁴ *ODS přiznala, že tajným sponzorem strany byl M. Šrejber* [online]. IHNEC.cz, 26. listopadu 1997 [cit. 13. prosince 2019] Dostupné na <<https://archiv.ihned.cz/c1-931661-ods-priznala-ze-tajnym-sponzorem-strany-byl-m-srejber>>.

⁵⁵ ŠLONKOVÁ, S., KOLOMAZNIKOVÁ, J. *Novák je nevinen, rozhodl soud* [online]. iDNES.cz, 8. června 2000 [cit. 13. prosince 2019]

Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/novak-je-nevinen-rozhodl-soud.A000607082614domaci_mhk>.

Černé bankovní konto ve Švýcarsku se stalo druhým nejznámějším skandálem, který vyplaval na povrch ve stejné době jako „neexistující dárci“. V tisku se začaly šířit informace o černém bankovním kontě ve Švýcarsku v roce 1997. Na tomto účtu se mělo nacházet zhruba 170 milionů Kč. Toto konto mělo sloužit k financování ODS, samozřejmě, že se jednalo o nelegální financování. Tyto události vedly k tehdejší kritice premiéra Václava Klause. Krize, která vznikla uvnitř strany, měla za následek odchod ministra vnitra Jana Rumla z vlády. Jan Ruml společně s místopředsedou ODS Ivanem Pilipem vyzvali Václava Klause k rezignaci z funkce předsedy ODS. Jednalo se o tzv. Sarajevský atentát. Václav Klaus nakonec odstoupil ze své funkce v listopadu 1997. V roce 2000 byla existence tohoto konta potvrzena švýcarským státním zastupitelstvím.⁵⁶ Pátrání po tajném kontě a zjišťování kdo je jeho majitelem vedla tehdy policie marně, jelikož jim značně jejich práci stěžovala opoziční smlouva, která de facto zabráňovala bližší vyšetřování politicky citlivých afér spojených s financováním stran. I přesto, že existence konta byla zdárně prokázána, tak se dodnes neví, kdo konto vlastnil či vlastní. Konečnou zmínkou v této kauze je rok 2009, kdy padl rozsudek. Ludvík Otto, který byl hlavním aktérem v této kauze, vyvázl pouze z dvou letou podmínkou a o tajném kontě ve Švýcarsku do dnes mlčí.⁵⁷

Bamberská aféra je nejznámější kauzou, která se týkala druhé z největších polistopadových politických stran, strany ČSSD. Miloš Zeman byl předsedou strany a společně s Karlem Machovcem v čele vedení ČSSD odjeli do německého města Bamberg, kde se mělo konat jednání se skupinou podnikatelů, kterou měl vést Jan Vízka. Jan Vízka měl na této schůzce nabídnout několika set milionový sponzorský dar a materiály na představitele ODS a ODA, které měly za cíl tyto představitele pošpinit. Tento sponzorský dar byl nabídnut výměnou za zajištění vysoce postavených a vlivných míst ve státní správě České republiky, pokud by ČSSD byla vítězem voleb v roce 1998.⁵⁸ Bamberské memorandum, což byl dokument, který měl následně prokázat přijetí tohoto daru, Jan Vízka zfalšoval. Tento skandál nijak ČSSD neuškodil, ba naopak posílil vliv Miloše Zeman, jenž se proti tomuto nařčení od začátku ostře vyjadřoval.⁵⁹

⁵⁶KMENTA, J. Švýcaři potvrdili tajné konto ODS [online]. iDNES.cz, 14. července 2000 [cit. 13. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/svycari-potvrdili-tajne-kontoods.A000713224501domaciond>>.

⁵⁷ Podmínka pro Ludvíka Ottu. Tečka za největším tajemstvím Václava Klause [online]. NEOVLIVNI.CZ, 10. července 2017 [cit. 13. prosince 2019].

Dostupné na <<https://neovlivni.cz/podminka-pro-ludvika-ottu-tecka-za-nejvetsim-tajemstvim-klausovy-ery/>>.

⁵⁸ SPURNÝ, J. Černé konto v Bambergu. [online]. Respekt.cz, 12. 7. 1999 [cit. 12. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.respekt.cz/tydenik/1999/29/cerne-konto-v-bambergu>>.

⁵⁹ Vyšetřovatelé v kauze Bamberg potvrdili dva roky jasnou věc [online]. iDNES.cz, 20. ledna 2000 [cit. 12. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vysetrovatele-v-kauze-bamberg-potvrdili-dva-roky-jasnou-vec.A000120152336domaci_jkl>.

Kauza, která proběhla v nedávné době, se týkala dnes už neexistující strany, *Věci veřejné*. Vít Bárta byl hlavním subjektem, který předvolební kampaň této strany v roce 2010 před volbami do Poslanecké sněmovny financoval. Vedle něho zde byli také další sponzoři. Hlavní podezření vzbuzoval fakt, že milionové dary od sponzorů byly přijímány v hotovosti, což vzbudilo podezření z korupční činnosti a praní špinavých peněz. Nakonec vše dopadlo tak, že strana *Věci veřejných* doložila bezhotovostní platby sporných částek, čili v konečném důsledku nejednala protiprávně.⁶⁰

Každá větší a významnější politická strana se ve své minulosti potýkala s menšími či většími mediálními kauzami týkajícími se jejího financování. Zde lze zahrnout například v případě stran TOP 09 a KSČM kauzu „*Milion za zákon*“. Tato kauza se týkala testu MF Dnes, která vyslala svého člověka, aby vyzkoušela šest politických stran: ODS, ČSSD, KSČM, Lidovci, Zelení a TOP 09. Tento člověk vystupoval v roli majitele neexistujících sítí heren Jackpot a každé straně bylo nabídnuto 1 000 000 Kč v případě, že zabrání v parlamentu přijetí novely zákona o loteriích. Právě v tomto testu nejhůře dopadla TOP 09 a komunisté, kteří byli ochotni peníze přijmout, přičemž by také skryli identitu dárce a byli by pro nepřijetí novely zákona. TOP 09 dokonce poradili fiktivnímu dárci, jak má peníze poslat, aby se neobjevil mezi oficiálními dárci. Oficiální seznam dárců musí totiž strany dle zákona každoročně zveřejňovat. ODS a ČSSD si nabídku na milion korun vyslechly, ale zdála se jim moc riziková, a proto od ní odstoupily. Nejlépe dopadla strana Zelených.⁶¹

Kauza Davida Ratha patří k dalším známým kauzám, které jsou spojeny s korupcí politiků a politických stran. Tento případ je velice známý, v roce 2012 zatkla policie tehdejšího středočeského hejtmana Davida Ratha s krabicí od vína, v níž bylo 7 000 000 Kč. Při domovní prohlídce bylo nalezeno několik dalších milionů. Tomuto zatknutí však předcházela skutečnost, že několik měsíců předem se vyjádřil soukromý detektiv na Nejvyšším státním zastupitelství a upozornil je, že je připravován dvousetmilionový obchod na opravu Buštěhradského zámku. Policie ještě později rozšířila okruh stíhání Davida Ratha o zakázky ve středočeské nemocnici. Rath byl nakonec odsouzen na 8,5 let vězení. Rath se vyjádřil ke korupci a brání úplatků ve smyslu, že měly vést k černému financování ČSSD.

⁶⁰ ŠŤASTNÝ, O. *Věci veřejné čelí podezření, že vzaly od sponzorů miliony v hotovosti* [online]. iDNES.cz, 28. dubna 2010 [cit. 12. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/veci-verejne-celi-podezreni-ze-vzaly-od-sponzoru-miliony-v-hotovosti.A100427_205537_domaci_abr>.

⁶¹ ŠŤASTNÝ, O., SYROVÁTKA, T. *KSČM a TOP 09 vezmou milion za změnu zákona, odhalil test MF DNES* [online]. Idnes.cz, 25. září 2009 [cit. 13. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kscm-a-top-09-vezmou-milion-za-zmenu-zakona-odhalil-test-mf-dnes.A090925_204607_domaci_taj>.

6.1. Etika výzkumu

Etika výzkumu je zcela určitě nedílnou součástí každého výzkumu. Výzkumníci přistupují v současné době k tomuto jevu zcela odlišně, než tomu bylo v 40. až 70. letech minulého století. V dané době bylo obvyklé účastníkům výzkumů říkat lži, v extrémních případech jim byly dávány i elektrické šoky, skupiny byly proti sobě popuzovány, aby docházelo ke vzájemným potyčkám, nebo je děsili k smrti, přičemž zkoumané osoby netušily, že jsou jakkoliv studovány. Naštěstí jsou tyto praktiky již minulostí a výzkumníci si daleko více dokážou uvědomit možné dopady výzkumu s lidmi. Na etickou stránku výzkumu je nahlíženo s velkým respektem.⁶²

Z hlediska úspěšné dlouhodobé realizace výzkumných šetření veškerého výzkumu je potřebné přesvědčit respondenty, že poskytnuté osobní údaje a odpovědi, jež budou v rámci šetření vysloveny, nebudou žádným způsobem zneužity a jsou vhodně zabezpečeny. Značná většina výzkumného šetření je z důvodu ochrany identity respondenta prováděna anonymně. Respondenti nejsou nakloněni tomu, aby uváděli údaje týkající se jejich bydliště, finanční situace, zdravotního stavu, jelikož mají obavy, že by dané informace mohly být předány dále různým komerčním subjektům či jiným způsobem zneužity.⁶³

Mezi nejdůležitější a nejzákladnější etické zásady patří bezesporu skutečnost, že osoba účastnící se výzkumu nesmí být ze strany výzkumníka nijak ohrožena či dokonce poškozena psychicky, sociálně, fyzicky či jinak. Respondenta nelze v žádném případě nutit, aby se na výzkumu podílel. Pokud výzkumník chce pořídit obrazový nebo zvukový záznam, eventuálně využít jiných pomůcek, techniky, musí požádat respondenta o svolení.⁶⁴

6.2. Průzkum postoje veřejnosti k současnému stavu financování politických stran v České republice

Pro představu o tom, jak veřejnost vnímá financování politických stran v České republice, byl uskutečněn průzkum pomocí dotazníku, kterého se zúčastnilo 85 respondentů ze 160 oslovených. Otázky kladla autorka práce, přičemž odpovědi dotazovaných zaznamenávala sama do dotazníku. Tento průzkum pomocí dotazníkové metody byl uskutečněn na území Moravskoslezského kraje, konkrétně v městech Český Těšín, Havířov, Třinec a Karviná, kdy se autorka této práce ptala náhodných kolemjdoucích, co si myslí o aktuálním stavu financování politických stran. Vzhledem k množství oslovených osob je patrné, že lidé se nechtějí blíže

⁶² WALKER, I. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. s. 56.

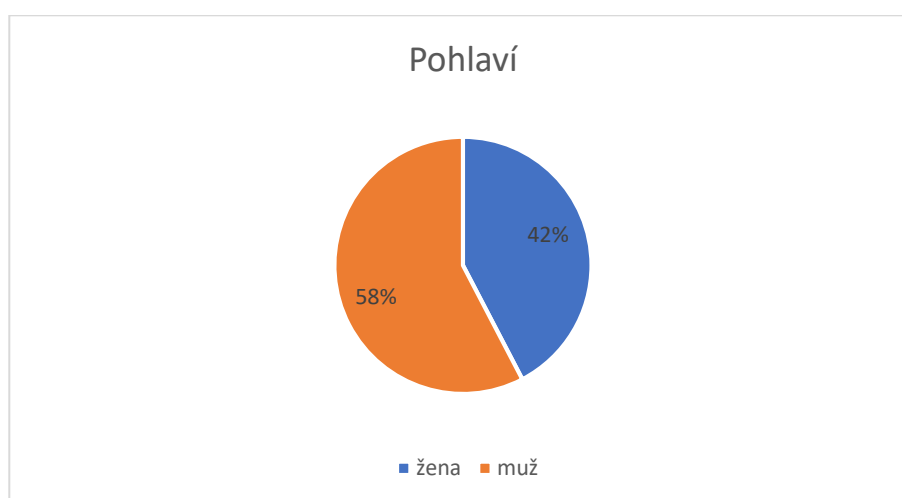
⁶³ SEDLÁKOVÁ, R. *Výzkum médií. Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. s. 174.

⁶⁴ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. s. 177-178.

vyjadřovat k této problematice. V okamžiku zjištění, čeho by se měl výzkum týkat, nebyli ochotni se jej dále zúčastnit. Odpovědi respondentů ji jen utvrdily v tom, že negativní nálada ohledně politického dění a jeho financování stále přetrvává. V rámci dotazníkového šetření bylo položeno devět otázek.

Otázka č. 1 zjišťovala pohlaví dotazovaných respondentů. Z níže přiloženého grafu vyplývá, že většina respondentů, přesně 58 % byla mužského pohlaví. Zastoupení žen bylo celkem 42 %.

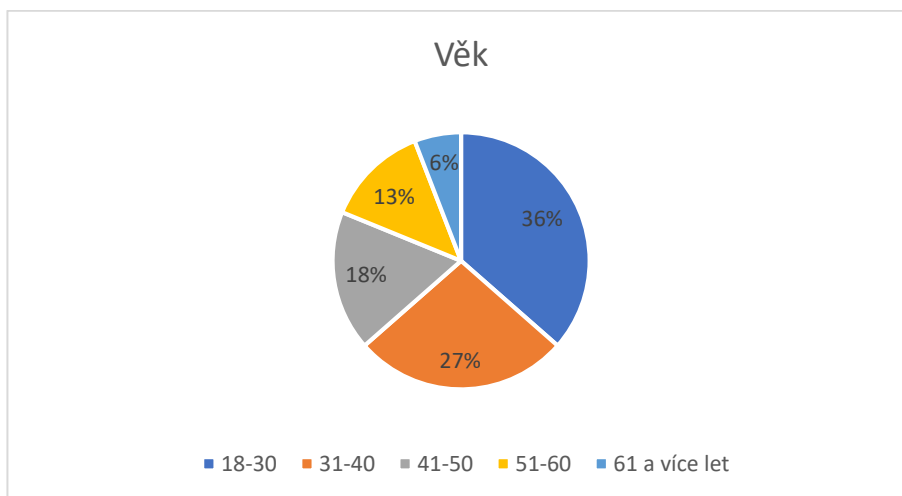
Graf 1: Pohlaví

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Úkolem otázky č. 2 bylo zjistit věk respondentů. Jak je z níže přiloženého grafu patrné, nejvíce respondentů ochotných se daného šetření zúčastnit, se nachází ve věkové kategorii 18-30 let, jednalo se o 37 %. Celkem 27 % dotazovaných osob je v rozmezí 31-40 let, následujících 17 % dotazovaných má 41-50 let, 51-60 let má 13 % respondentů a nejmenší zastoupení bylo ve věkové kategorii 61 a více let.

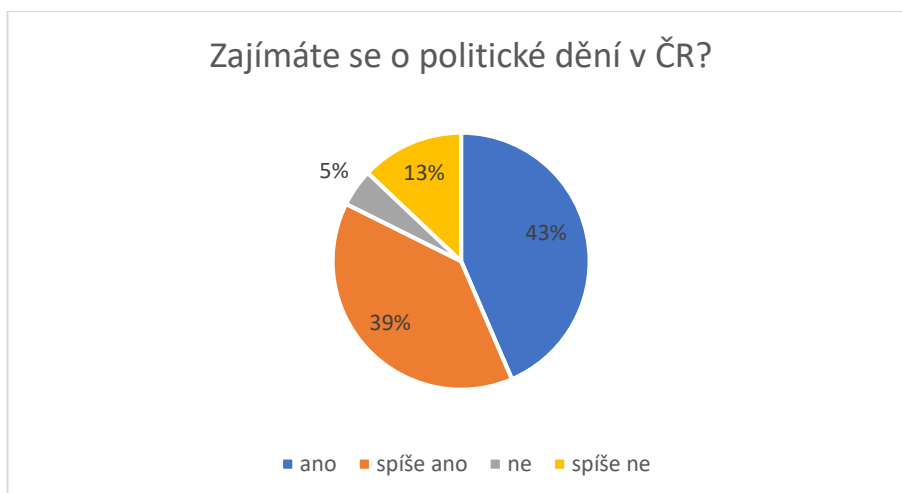
Graf 2: Věk

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Otázka č. 3. zněla: Zajímáte se o politické dění v ČR? Jak níže vložené grafické znázornění ukazuje, velká většina dotazovaných osob se o politické dění v České republice zajímá. Celkem 43 % respondentů uvedlo, že se o politické dění zajímá. Druhou nejpočetnější skupinou byli respondenti, kteří se o politické dění v naší republice spíše zajímají. Možnost spíše ano zmínilo 39 % dotazovaných. Pouze 13 % dotazovaných osob uvedlo, že se o politické dění spíše nezajímá. O politické dění v České republice se nezajímá 5 % dotazovaných.

Graf 3: Zajímáte se o politické dění v ČR?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Hlavním úkolem č. 4 bylo zjistit, kde nejčastěji dotazované osoby získávají informace o aktuálním politickém dění. V případě této otázky mohli respondenti vybírat z šesti možných odpovědí: televize, rozhlas, internet, denní tisk, odborná periodika, jiné /prosím uveďte jaké/. V níže přiložené tabulce jsou zaznamenány jejich odpovědi. Celkem 85 respondentů, tedy 100 % dotazovaných uvedlo, že nejčastěji získávají informace o aktuálním politickém dění z televize. Mezi nejčastěji uvedené pořady patřily televizní noviny a televizní debaty. Druhou nejfrekventovanější odpovědí, kde získávají respondenti informace o aktuálním politickém dění, byla možnost internetu. Tuto možnost označilo 63 dotazovaných. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že tuto možnost využívají především osoby ve věkové kategorii 18-40. Překvapivě tuto možnost nezavrhnou ani lidé starší 61 let, kdy tři lidé z této kategorie daný informační prostředek také využívají. Celkem 32 respondentů zmínilo, že nejčastěji získávají informace o politickém dění z denního tisku, dokonce osm účastníků dotazníkového šetření uvedlo, že jsou pravidelnými odběrateli denního tisku, jedná se o Karvinský a Havířovský deník a Mladou frontu dnes. Dále bylo zjištěno, že rozhlasové vysílání nepatří již mezi tak oblíbené prostředky pro získávání informací o aktuálním politickém dění. Tuto odpověď označilo pouze 26 dotazovaných osob, hlavně se jednalo o osoby starší 51 let. Nejméně respondentů používá pro získávání informací o aktuálním politickém dění odborná periodika, konkrétně se jednalo o čtyři dotazované osoby. Označit možnost jiné, prosím uveďte jaké, využilo osm respondentů, kteří získávají informace nejen o aktuálním politickém dění v rámci vysokoškolské výuky.

Tabulka 1: Kde nejčastěji získáváte informace o aktuálním politickém dění?

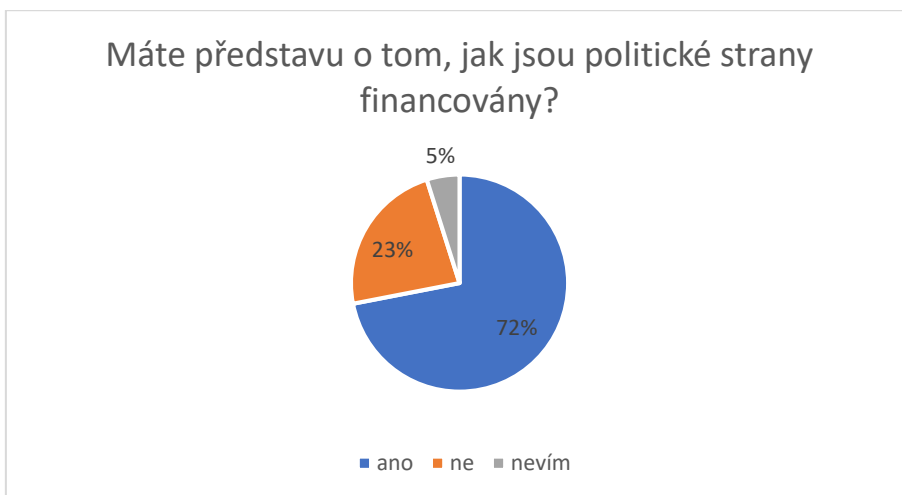
televize	85
rozhlas	26
internet	63
denní tisk	32
odborná periodika	4
jiné: prosím uveďte jaké	8

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

V otázce č. 5 se měly dotazované osoby vyjádřit, zda mají představu o tom, jak jsou politické strany financovány. Respondenti si vybírali ze tří různých odpovědí: ano, ne, nevím. Jak je z níže vloženého grafického znázornění patrné, největší počet dotazovaných zmínilo odpověď ano. Takto odpovědělo 72 % dotazovaných. Celkem 23 % respondentů nemá představu o

financování politických stran v České republice. Pouze 5 % dotazovaných osob označilo možnost neví. Z daného vyplývá, že velké množství lidí má určitou představu o tom, jak jsou politické strany financovány, což samotnou autorku práce překvapilo.

Graf 4: Máte představu o tom, jak jsou politické strany financovány?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Otázka č. 6 zněla: Myslíte si, že se v politických stranách stále vyskytuje korupce spojená s financováním politických stran? V rámci dotazníkového šetření, jehož výsledky lze spatřit v grafu níže, bylo zjištěno, že takřka všichni dotazovaní (93 %) jsou přesvědčeni o korupci spojené s financováním politických stran. Pouhých 5 % respondentů se domnívá, že korupce spojená s financováním politických stran se nevyskytuje, což je skutečně velice malé procento. Možnost neví, zda se v politických stranách stále vyskytuje korupce spojená s financováním politických stran, uvedly 2 % osob.

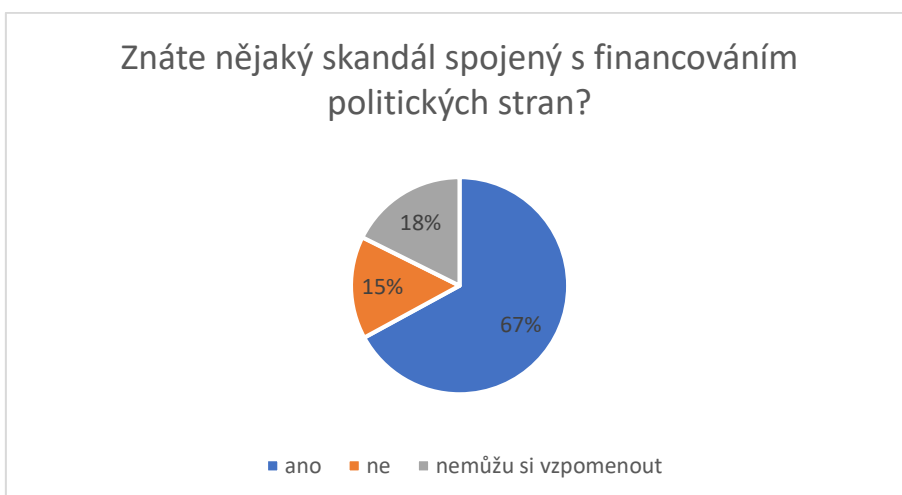
Graf 5: Myslíte si, že se v politických stranách stále vyskytuje korupce spojená s financováním politických stran?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Účelem otázky č. 7 bylo provést zjištění, zda dotazované osoby znají nějaký skandál spojený s financováním politických stran. Z grafu níže vyplývá, že celkem 67 % účastníků dotazníkového šetření, zná nějaký skandál spojený s financováním politických stran. Celkem 18 % zúčastněných si nemůže vzpomenout na nějaký skandál spojený s financováním politických stran. Pouze 15 % respondentů nezná žádný skandál spojený s financováním politických stran.

Graf 6: Znáte nějaký skandál spojený s financováním politických stran?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Otázka č. 8 zněla: Pokud znáte nějaký skandál spojený s financováním politických stran, uveďte prosím jaký. Nejvíce dotazovaných osob si vzpomnělo na stále probíhající kauzu Čapí hnízdo, která je spojena s premiérem Andrejem Babišem, kdy tuto možnost uvedlo 37

respondentů. Druhým nejčastěji jmenovaným skandálem byla kauza Davida Ratha, zmínilo ji 26 dotazovaných osob. Na kauzu prodeje OKD a bytů RPG si vzpomnělo 14 respondentů. Shodně osm respondentů uvedlo kauzu Černé konto ODS a Gripeny. Dalších sedm účastníků dotazníkového šetření zmínilo kauzu Pandury a Mrázek-biolíh. Na kauzu spojenou s Jiřím Čunkem si vzpomněli tři respondenti. V případě respondentů, kteří uvedli, že neznají nebo si nemohou vzpomenout na žádný skandál spojený s financováním politických stran, jim autorka práce některé nejznámější skandály přednesla. Všichni tito lidé poté uvedli, že dané skandály (zejména Čapí hnízdo) znají, jen si neuvědomili, že se jedná o danou problematiku.

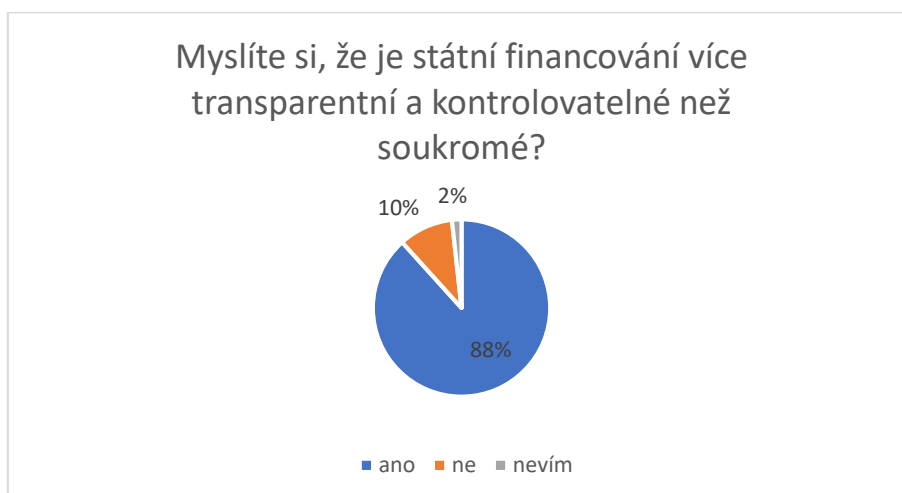
Tabulka 2: Pokud znáte nějaký skandál spojený s financováním politických stran, uveďte prosím jaký.

Čapí hnízdo	37
David Rath	26
Černé konto ODS	8
Čunek	3
Pandury	7
Gripeny	8
Mrázek-biolíh	7
Kauza prodej OKD a bytů RPG	14

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

V otázce č. 9 bylo zjišťováno, zda si respondenti myslí, že je státní financování více transparentní a kontrolovatelné než soukromé. Jak je z níže grafického znázornění patrné, velká většina dotazovaných osob, a to konkrétně 88 %, si myslí, že je státní financování více transparentní a více kontrolovatelné než soukromé. Celkem 10 % respondentů si myslí, že státní financování není více transparentní a více kontrolovatelné než soukromé. Pouhé 2 % dotazovaných osob označilo odpověď, že neví, zda je státní financování více transparentní a více kontrolovatelné než soukromé.

Graf 7: Myslíte si, že je státní financování více transparentní a kontrolovatelné než soukromé?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Politické finance, které jsou v užším slova smyslu vnímány jako financování politických stran, se řadí k nejvíce negativně chápaným jevům politického života v České republice.⁶⁵

Z tohoto průzkumu veřejného mínění, kdy respondenti odpovídali na devět stanovených otázek, jasně vyplývá, že v mysli veřejnosti stále přetrvává fakt, že politické strany jsou spojeny se značnou nedůvěrou, která je spojena s jejich financováním. Dotazované osoby autorce práce dávaly značně najevo své negativní pocity k aktuální situaci, která se týkala financování politických stran v naší republice. Z otázek č. 1 a č. 2 jde vidět, kdo se o danou problematiku více zajímá, největší počet byl mužů v rozmezí 18-40 let. Z otázky č. 3 jasně vyplynulo, že převážná část respondentů, kteří byli ochotni se zúčastnit tohoto průzkumu se o politické dění v České republice zajímá, anebo spíše zajímá, což je určitě dobrá zpráva pro naši politickou scénu, kdy stále existují občané, kteří se zajímají a mají povědomí o aktuální situaci v politice. Otázka č. 4 měla za úkol zjistit, z jakých prostředků dotazované osoby získávají informace. Všichni zúčastnění na výzkumu označili televizi jako nejvíce používaný informační prostředek, dále zde také uvedli internet, který využívají všechny věkové kategorie, a pro překvapení autorky i kategorie 61 let a více. Z otázky č. 5 plyne, že převážná část respondentů má povědomí o tom, jak jsou politické strany v naší republice financovány, což byl dle autorčina názoru výborný výsledek. Bohužel otázka č. 6 autorku zcela rozladila, kdy skoro všichni respondenti (93 %) na otázku, zda si myslí, že se v politických stranách stále vyskytuje korupce spojená

⁶⁵ ŠIMRAL, Vít. *Financování českých politických stran*. 1. vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. s.199-202

s financováním politických stran, odpověděli ano. Tento fakt autorka očekávala, že pro většinu respondentů bude financování politických stran spojováno s korupcí, praním špinavých peněz a nedobrou náladou, ale že to bude až takové číslo, to autorku opravdu překvapilo, a ještě více utvrdilo v tom, že aktuální situace ohledně financování politických stran je zlá a zaslouží si návrh, převážně tedy soukromé financování, které je nejvíce spojeno se skandály. Dále následovaly otázky sedm a osm, kdy se autorka tázala respondentů, zda znají nějaký skandál spojený s financováním politických stran a pokud ano, jestli mohou alespoň jeden vyjmenovat. Vyskytovaly se zde skandály jako Čapí hnízdo, David Rath, Kauza OKD a prodej bytů PRG. Někteří dotazovaní mi tvrdili, že si na nějaký skandál nemohou vzpomenout nebo, že žádný neznají, ale po tom, co jsem jim nějaké skandály vyjmenovala, tak přikyvovali, že je znají a jsou zhnuseni z tohoto množství, kolik jich na naší politické scéně je. Závěrečná otázka měla za úkol zjistit, zda si dotazované osoby myslí, že je státní financování více transparentní a kontrolovatelné než soukromé financování, kdy převážně všichni odpověděli, že ano. Tímto dotazníkovým šetřením jsem prokázala fakt, že u veřejnosti celkově přetrvává negativní nálada týkající se aktuálního financování politických stran, kdy jediné, co by prospělo v získání opětovné důvěry, je dle autorčina názoru větší kontrola a transparentnost financí, které plynou převážně ze soukromých zdrojů.

Závěr

Financování politických stran je i v dnešní době významnou problematikou, kterou řeší téměř každý demokratický stát. Z pohledu práva politických stran dochází k neustálému zvyšování právní regulace, která je potřebná pro zachování kvality systému financování politických stran. Každý stát má svou individuální právní úpravou, ve které jsou systémy financování stran nepřenositelné. Jediná shoda, která je spatřována u všech demokratických režimů, je v základních principech, kterými jsou rovnost, transparentnost, svoboda a vynutitelnost. Tyto principy jsou předpokladem pro svobodnou soutěž politických stran, což se řadí k prvkům nezbytným pro demokracii.⁶⁶

Zakotvení politických stran v České republice je dáno Ústavou, čímž je politickým stranám přisuzováno státotvorné a veřejnoprávní postavení. Politické strany jsou financovány státem, který je finančně podporuje ze státního rozpočtu, ale zároveň je i omezuje v určitých situacích, kdy strany jakožto soukromoprávní subjekty nemají neomezenou autonomii. Stát na politické strany dohlíží a kontroluje jejich hospodaření prostřednictvím institucí k tomu určených. Mezi takovou institucí můžeme zařadit úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí. Finance mohou politické strany získávat i ze soukromých zdrojů, kde dochází k největší problematice v systému financování u nás. Česká republika se tedy řadí mezi systémy, které mají smíšený model financování. Stát musí předcházet nežádoucím situacím, jako je například výskyt korupce, kdy zde musí fungovat perfektní mechanismus, který zajišťuje kontrolu, transparentnost a případné vynucení. Financování politických stran v České republice prošla mnoha úpravami, kdy některé z nich byly neúčelné a neefektivní.

Během této práce autorka shromáždila informace, ze kterých jasně vyplývá, že financování politických stran v České republice není dokonalé a zaslouží si změnu. V současné době panuje v České republice negativní nálada ohledně politických stran a jejich financování, jak vyplývá z dotazníkového šetření, které bylo učiněno během této práce. Nedůvěra a pochybnosti, které občané pocítují, je poté následovně ovlivňují i u voleb, kdy se z větší části nemají voleb chut' zúčastňovat.

Tyto informace autorka shromáždila díky dotazníkovému šetření, které učinila na území Moravskoslezského kraje, kdy veřejnosti pokládala otázky týkající se jejich postoje

⁶⁶ ŠIMRAL, V. *Financování českých politických stran*. 1. vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. s. 199-202

k financování politických stran v České republice. Výsledky tohoto výzkumu odhalily, kolik obyvatel spatřuje problémy ve financování politických stran, a že změna financování politických stran je vhodná vzhledem k panující náladě nejen na území Moravskoslezského kraje, ale na našem území celkově.

Změna by měla proběhnout především u soukromého financování, ale ani státní financování by nemělo zůstat bez povšimnutí. Konkrétně autorka spatřuje vhodnou změnu v oblasti kontroly, transparentnosti a vynutitelnosti. Autorka tím zamýšlí více úřadů pro kontrolu financování politických stran nebo také vhodně zvolenou právní úpravu spojenou s oblastí kontroly a transparentnosti. Dále by také autorka práce zpřísnila sankce za porušení zákonů a povinností spojených s financováním politických stran. Stát by měl sám učinit další kroky k reformě systému financování politických stran, i když nelze předpokládat, že následné změny budou zcela bezchybné a automaticky si vyslouží důvěru veřejnosti.

Seznam použitých zdrojů:

Monografie:

- 1) DRULÁK, P. a kol. Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. 255 s
- 2) HEYWOOD, A. *Politologie*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 537 s.
- 3) KUBÁČEK, J. *Slovník politického managementu a volebního marketingu*. 1. vydání. Praha: Grada, 2012. 103 s.
- 4) LEBEDOVÁ, E. *Voliči, strany a negativní kampaň: politická komunikace v České republice*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 2013. 203 s.
- 5) MALÍŘ, J. a kol. *Politické strany I. díl 1861-1938*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2005. 1024 s.
- 6) MALÍŘ, J. a kol. *Politické strany II. díl 1938-2004*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2005. 800 s.
- 7) MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání. Praha: Linde, 2003. 673 s.
- 8) NOVÁK, M. *Systémy politických stran*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 275 s.
- 9) ONDRÁČKA, D. *Transparentní procesy v politickém rozhodování: sborník textů k problému korupce politických představitelů*. Praha: Transparency International - Česká republika, 2006. 236 s.
- 10) OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran*. 1. vydání. Olomouc: Periplum, 2003. 134 s.
- 11) REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. 192 s.
- 12) RESCHOVÁ, J. a kol. *Demokracie a ústavnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996, 263 s.
- 13) SEDLÁKOVÁ, R. *Výzkum médií. Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. 548 s.
- 14) ŠIMRAL, V. *Financování českých politických stran*. 1. vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. 247 s.
- 15) ŠIMÍČEK, V. a kol. *Financování politických stran v České republice*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 94 s.

- 16) ŠIMÍČEK, V. *Financování politického života*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015. 215 s.
- 17) ŠIMÍČEK, V. *Nedostatky právní úpravy financování politických stran a některé návrhy na jejich odstranění*, *Politologický časopis* 2/98, 172 s.
- 18) WALKER, I. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. 224 s.

Odborný časopis:

- 1) ŠIMÍČEK, V. Vybrané otázky financování politických stran v ČR. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1997, roč. 4, č. 2, s. 160-168.
- 2) ŠIMÍČEK, V. Nedostatky právní úpravy financování politických stran a některé návrhy na jejich odstranění. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1998, roč. 5, č. 2, s. 171-175.

Právní předpisy a jiné dokumenty

- 1) Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Zákon č. 247/ 1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Nález Ústavního soudu ze dne 19. ledna 2005, sp. zn. Pl.ÚS 10/03.

Internetové zdroje:

- 1) *Financování politických stran* [online]. FrankBold.org, 18. července 2018 [cit. 15. prosince 2019]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/hospodareni-s-verejnymi-prostredky/rada/financovani-politickych-str>>
- 2) KMENTA, J. *Švýcaři potvrdili tajné konto ODS* [online]. iDNES.cz, 14. července 2000 [cit. 13. prosince 2019] Dostupné na

<https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/svycari-potvrdili-tajne-kontoods.A000713224501domaci_ond>.

- 3) KRŇÁČOVÁ, A. 2006. *Financování politických stran v ČR*. In: Transparentní procesy v politickém rozhodování. Sborník textů k problému korupce politických představitelů. 56 Kolektiv autorů Transparency International – Česká republika [online]. [citováno 8.4.2019]. Dostupné na <http://www.transparency.cz/doc/tppr_sbornik_studii.pdf>
- 4) MACHÁČEK, J, KONTRA, M., NĚMEČEK, T. *Černý účet ODS* [online]. Respekt.cz, 1. prosince 1997 [cit. 13. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.respekt.cz/tydenik/1997/49/cerny-ucet-ods>>.
- 5) NASSMACHER, Karl-Heinz. 2003b. *Monitoring, Control and Enforcement of Political Finance Regulation*. In: Funding of Political Parties and Election Campaigns. Eds. Austin, Reginald a Tjernström, Maja. Stockholm: International IDEA [online]. [citováno 1.2.2020]. Dostupné na <http://www.idea.int/publications/funding_parties/funding_of_pp.pdf>.
- 6) *ODS přiznala, že tajemným sponzorem strany byl M. Šrejber* [online]. IHNEĐ.CZ, 26. listopadu 1997 [cit. 13. prosince 2019] Dostupné na <<https://archiv.ihned.cz/c1-931661-ods-priznala-ze-tajemnym-sponzorem-strany-byl-m-srejber>>.
- 7) OUTLÝ, J., *Financování politických stran státem, Poznámky k českému modelu*. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Fac. Philosophica. Politologica 1, (2003), Dostupné na <<http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Politologica1/Politologica8.pdf>>. [cit. 14. prosince 2019], str. 117
- 8) *Podmínka pro Ludvíka Ottu. Tečka za největším tajemstvím Václava Klause* [online]. NEOVLIVNI.CZ, 10. července 2017 [cit. 13. prosince 2019] Dostupné na <<https://neovlivni.cz/podminka-pro-ludvika-ottu-tecka-za-nejvetsim-tajemstvim-klausovy-ery/>>.
- 9) PROCHÁZKOVÁ, M. *Bakala daroval před volbami pravici přes 28 milionů, ČSSĐ se zlobí* [online]. Idnes.cz, 2. června 2010 [cit. 20. prosince 2019]. Dostupné na <https://zpravy.idnes.cz/bakala-daroval-pred-volbami-pravici-pres-28-milionu-cssd-se-zlobi-pw1-/domaci.aspx?c=A100602_172122_domaci_cem>.
- 10) Tomášek, V. *Pokuty za více než milion a půl. Sto stran pochybilo ve zveřejňování povinných údajů, zjistili kontroloři* [online]. Irozhlas.cz, 4. září 2019 [cit. 15.

prosince 2019]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/urad-pro-dohled-nad-hospodarenim-politicky-stran_1909041101_dok>.

- 11) *Transparentní procesy v politickém rozhodování: sborník textů k problému korupce politických stran* [online]. Transparency.cz, [cit. 31. ledna 2019], Dostupné na <<https://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/transparentni-procesy-politickem-rozhodovani-sbornik-textu-k/>> . s. 103
- 12) SLONKOVÁ, S., KOLOMAZNÍKOVÁ, J. *Novák je nevinen, rozhodl soud* [online]. iDNES.cz, 8. června 2000 [cit. 13. prosince 2019] Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/novak-je-nevinen-rozhodl-soud.A000607082614domaci_mhk>.
- 13) SPURNÝ, J. *Černé konto v Bambergu*. [online]. Respekt.cz, 12. 7. 1999 [cit. 12. prosince 2019]. Dostupné na <<https://www.respekt.cz/tydenik/1999/29/cerne-konto-v-bambergu>>.
- 14) ŠŤASTNÝ, O., SYROVÁTKA, T. *KSČM a TOP 09 vezmou milion za změnu zákona, odhalil test MF DNES* [online]. Idnes.cz, 25. září 2009 [cit. 13. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/kscm-a-top-09-vezmou-milion-za-zmenu-zakona-odhalil-test-mf-dnes.A090925_204607_domaci_taj>.
- 15) ŠŤASTNÝ, O. *Věci veřejné čelí podezření, že vzaly od sponzorů miliony v hotovosti* [online]. iDNES.cz, 28. dubna 2010 [cit. 12. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/veci-verejne-celi-podezreni-ze-vzaly-od-sponzoru-miliony-v-hotovosti.A100427_205537_domaci_abr>.
- 16) *Vyšetřovatelé v kauze Bamberg potvrdili dva roky jasnou věc* [online]. iDNES.cz, 20. ledna 2000 [cit. 12. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vysetrovatele-v-kauze-bamberg-potvrdili-dva-roky-jasnou-vec.A000120152336domaci_jkl>.
- 17) VAN BIEZEN, I, MAIR, P, *Party membership in twenty European democracies, 1980 - 2000*. [online]. [cit. 31. ledna 2019] Dostupné na <<http://www.olemiss.edu/courses/pol628/mairbiezen01.pdf>>.

Abstrakt

Předmětem této bakalářské práce je charakterizování financování politických stran, jejich role, právní postavení, principy a cíle, tradice a způsoby a také analýza dotazníkového šetření v otázce postoje veřejnosti k financování politických stran v České republice. Jedná se o problematiku, ke které zákonodárci nepřistupují efektivně a ve vší komplexnosti.

Nejdříve jsou rozebrány hlavní role, právní postavení a principy a cíle financování politických stran a jejich historický vývoj, který je spojen s tradicí financování politických stran v České republice. Dále je v práci zvlášť státní a soukromé financování, které je pro toto téma stěžejní. V nejdůležitější části, tedy v části praktické, je učiněno dotazníkové šetření v otázce postoje veřejnost k aktuálnímu stavu financování politických stran v České republice. Autorka použije tuto analýzu dotazníkového šetření k potvrzení domněnky, že soukromé financování je méně přehledné, kontrolovatelné a transparentní.

V práci jsou také uvedeny příklady skandálů spojených s financováním politických stran, které zase podporují domněnku, že soukromé financování není dostatečně právně upraveno. V práci jsou zohledněny všechny novely a vznik úřadu pro dohled nad hospodařením politických strana a politických hnutí.

Abstract

In this bachelor thesis, the funding of political parties, their part, legal position, principles and goals, traditions and demeanors and also analysis of questionnaire research regarding the public opinion on the funding of political parties in the Czech republic are characterized. This issues is not dealt with all of its complexity and efficiency by the lawmakers.

The first discussed topics are the main roles, legal positions, principles, and goals of funding a political party and their historical development and its connections to the tradition of funding a political party in the Czech republic. The next discussed topics are public and private fundings, which are crucial in this topic.

In the most important part of this bachelor thesis, the practical part, the questionnaire research is done regarding the public opinion on the current situation of funding of political parties in the Czech republic. The autor will use the analysis of the questionnaire research for

proving the theory which suggests, that transparency, clarity, and controllability are less prominent in private funding than in public funding.

The examples of scandals linked with funding of political parties are shown in the bachelor thesis. These scandals support the thesis of private fundings not being fully legally covered. In the bachelor thesis, all amendments and departments for supervising the economy of political parties are taken into account.

Klíčová slova:

Financování politických stran, politická strana, státní financování, soukromé financování, volby, členské příspěvky, dary, Česká republika

Keywords:

Funding political parties, political party, public funding, private funding, elections, membership fees, donations, The Czech republic

Seznam příloh

Příloha č. 1 – dotazník

Příloha č. 1- dotazník

DOTAZNÍK NA TÉMA FINANCOVÁNÍ POLITICKÝCH STRAN V ČESKÉ REPUBLICĚ

Dobrý den,

žádám Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který slouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma Financování politických stran v České republice.

Dotazník je zaměřen na aktuální situaci ohledně financování politických stran v České republice a váš postoj, ohledně tohoto tématu.

Jsou zde otázky s odpověďmi ano/ne/spíše ano/spíše ne/nevím. Dále zde narazíte na dvě základní otázky ohledně vašeho pohlaví a věku. Mimo to je zde také jedna otevřená otázka, která směřuje na skandály spojené s financováním politických stran, takže se neváhejte podělit o své názory a postoje.

Jedná se o dotazník, který je anonymní a dobrovolný, a jeho výsledky budou sloužit pouze jako podklad pro mou bakalářskou práci.

Děkuji Vám za vaši ochotu a čas.

Otázka č. 1: Jaké je vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

Otázka č. 2: Jaký je váš věk?

- a) 18-30 let
- b) 31-40 let
- c) 41-50 let
- d) 51-60 let
- e) 61 let a více

Otázka č. 3: Zajímáte se o politické dění v ČR?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne

Otázka č. 4: Kde nejčastěji získáváte informace o aktuálním politickém dění?(možnost 1 a více výběru z odpovědí)

- a) televize
- b) rozhlas
- c) internet
- d) denní tisk
- e) odborná periodika
- f) jiné: prosím uveďte jaké

Otázka č. 5: Máte představu o tom, jak jsou politické strany financovány?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Otázka č. 6: Myslíte si, že se v politických stranách stále vyskytuje korupce spojená s financováním politických stran?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Otázka č. 7: Znáte nějaký skandál spojený s financováním politických stran?

- a) ano
- b) ne
- c) nemůžu si vzpomenout

Otázka č. 8: Pokud znáte nějaký skandál spojený s financováním politických stran, uveďte prosím jaký.

Otázka č. 9: Myslíte si, že je státní financování více transparentní a kontrolovatelné než soukromé?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím